

K/36-034
3

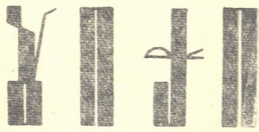
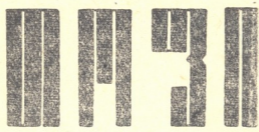
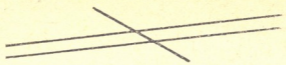
מכון תרגום
המרכז הלאומי

ת ת ז ת
ה ת ז ת

פ

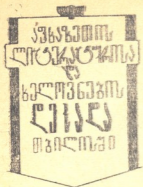
« חיינו פנינו »

K 136.034
3

„საკადულო“
19 თბილისი 69

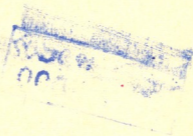
(C 69x)
894.611 3
თ 773

7-6-2

ამ კრებულში შევიდა ცნობილი აფხაზი მწერლების კ. ლომიას, კ. გერნელიას, შ. აყუსბას, ნ. ბარათელის, გ. ბაბასჭირის და შ. წვივბას პოემები და მოთხრობები.

ქართველი შკითხველისათვის უფილდ საინტერესო იქნება ეს მეტად კოლორიტული, ჰუმანიზმით, გმირული და ვაჟკაცური სულით გაჯღენილი ნაწარმოებები.

სპგ-2000
შემოწმებულია

84კვ.

9112.

-29.

ՀԱՅԿ
ԳԼԽԱՎՈՐ
ԸՄՄ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ
ՆՈՒՆԱԿԱՆԱԿԱՆ
ԸՄՄ

Հ. ԼՄԻՆԵ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ
ՆՈՒՆԱԿԱՆԱԿԱՆ
ԸՄՄ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ
ՆՈՒՆԱԿԱՆԱԿԱՆ
ԸՄՄ

ზ ა შ ვ ი

ნუცას, კუჩირს, ასიდას
უყვართ თოვლში ნავარდი.
ამ სამიდან არც ერთი
ჯერ სკოლაში არ დადის.

აი, ახლაც თამაში
წამოიწყეს თუ არა,
ერთმა შაშვმა მაღალ ხეს
ფრენით შემოუარა.

შაშვი იქნებ დაიბნა,
იქნებ ფრენამ დალაღა;
რადგან მოულოდნელად
მავთულს ფრთა მიახალა.

ერთი შეიფრთხილა,
ალბათ იგრძნო ტკივილი,
შემდეგ თოვლში ჩავარდა
ხიდან მოწყვეტილივით.

ეს შენიშნა ასიდამ,
თანატოლებს გასძახა:

— შავი შაშვი დაშავდა,
შველა უნდა მას ახლა! —

შაშვთან გაჩნდნენ ბავშვები,
ფრთხილად მიუახლოვდნენ,
ტკბილი სიტყვით მიმართეს,
ისე, როგორც ახლობელს:

— გაახილე თვალები,
შე საბრალო ჩიტუნა!
— ალბათ თოვლმა გათოშა,
ასე რად გაიტრუნა?!

დახეთ, ოდნავ შეირხა,
მიშველეთო, გვანიშნებს... —
შეიყვანეს ოთახში,
დააწვინეს ბალიშზე.

ფრთამოტეხილ ავადმყოფს
უმზერს სამი პატარა,
სდუმან, თითქოს შაშვის წინ
ყარაულში ჩამდგარან.

— რა გიშველოთ, საბრალოვ,
ვაჰ, თუ ვეღარ გადარჩი!
შამა სამსახურშია,
დედა არის ბაზარში.

აქ ასიღამ აიღო
მილი ტელეფონისა:
— დახმარება სასწრაფო
შემიერთეთ სასწრაფოდ!

და მილაკში მოისმა:

— გისმენთ! გისმენთ!

რა მოხდა?

— დაჭრილი გვყავს, ბიძია,

მოგვეშველეთ როგორმე,

შველა თუ შეგიძლიათ!

— რომელია, რომელი!

თქვენი სახლის ნომერი?

ნომერი რომ არ იცის?

ბავშვი ერთ ხანს გარინდდა,

შემდეგ მამა ახსენა

სახელით და გვარითა.

ერთი წუთი გავიდა,

ორი წუთი გავიდა...

უცებ ფართოდ გაიღო

ალაყათის კარი და

თეთრი ავტო მოადგა

ეზოს, თოვლით მოფენილს,

კარზეც, ფარზეც ეხატა

ჯვრები ყაყაჩოსფერი...

ჰა, გაიღო კარი და —

შინ ექიმი შემოდის;

ექიმს ვიღაც შემოჰყვა

ხელში მომცრო ჩემოდნით.

და ოჯახში ვინ დახვდათ? —
სამი ნორჩი ასული...
ამ დროს კიბეს მოადგა
დედა თავრეტდასხმული:

— ეს მანქანა ვინ იხმო,
ვაი, რად ვარ ცოცხალი! —
შინ შესულმა სურათი
ნახა გასაოცარი:

დგას ექიმი, იცინის,
სანიტარიც იცინის,
ოღონდ სამი პატარა
განაბულა სირცხვილით!

მამლახინვა

მამლახინვა ტრაბახობს:
წითელი მაქვს ზიბილო,
შემიძლია ტყე და ტყე
მგელზე მარდად ვირბინო.

გუშინ მელა დავაფრთხე,
წელან ქორი დავაფრთხე;
ფრინველების მწყემსი ვარ,
მაბარია საქათმე!

ძაღვებს დაუტატანებს:
თქვენ რა იცით ძაღვებმა? —
მხოლოდ კუდის ქიცინი,
მხოლოდ პირის გაღება.

აბა, დოყლაპიებო,
ნუ იყეფებთ ხმამალლა!

თუ არ გინდათ კინწისკვრა,
თუ არ გინდათ გალახვა.
იცინიან ძაღლები:
ერთი ამას დახედეთ!
ნეტავ ქვეყნად რა აჩენს
ამისთანა თავხედებს?

ერთ დღეს ეზოს მოადგა
დამშეული მელია;
შუადღეა ქათმები
ხიფათს არც კი ელიან.

ჩრდილში თვლემენ ძაღლები,
დასვენება სწადიათ;
დღისით ქურდს და ავაზაკს,
არ ელიან, ცხადია!

ამ ეშმაკმა მელიამ
რა კარგი დრო იხელთა,
მამლაყინწა შენიშნა,
როცა მიმოიხედა.

ერთი სწრაფი ნახტომით
მასთან გაჩნდა, მზაკვარი,
მოუჭირა კბილები
სადგისებისმაგვარი.

და უეცრად ძაღლები
წამოიჭრენ ჩეროდან.

მაგრამ მეღამ მოკურცხლა,
თვისი მუხლის სჯეროდა.
მირბის მეღა, თან მიაქვს
ცოცხალ-მკვდარი მამალი,
ეგულება უღრანში
სათარი და სამალი.

მაგრამ გზები მოუჭრეს,
მომწყვდიეს ალყაში.
მეღა თვითონ ჩავარდა
ქოფაკების ხახაში.

...მალე მოსულიერდა
მამლაყინწა დაჭრილი.
და თუმც მამლის მაგიერ
იყო მამლის აჩრდილი,
ბიბილოზე კლანჭები
სიამაყით გადისვა:
შევარცხვინე ცხვირ-პირი
თქვენისთანა ძაღლისა!

თუმცა გქვიათ ძაღლები,
ლეკვებიც კი არა ხართ,
წამალივით გჭირდებათ
ღღეში სამჯერ გალახვა!

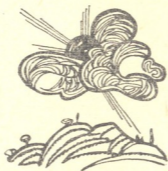
მე ხომ მეღას შევები!..
სად იყავით აქამდე?!

გივობთ, სული გაკმინდოთ.
სირცხვილისგან გაქვავდეთ!

ეცინიან ძაღლები:
ერთი, ამას დახედეთ!
ნეტავ, ქვეყნად რა აჩენს
ამისთანა თავხედებს.

ქ. გუგუშვილი

საქართველო

1

პიონერთა სახლში დღესაც
ზეიმი აქვთ ბავშვებს ისევ.
მათ თვალბში სხივი ჰკვესავს
და გულებში სიხალისე.

მინებს შუქი გადაღვრია,
დღე ფანჯრების მიღმა დნება
და კედლებზე ვარაყიან
სურათების ბრწყინავს წყება.

წითელს მწვანე ფერი ავსებს,
ყვითელს ლურჯი მორევია
და დარბაზი მართლაც ასე
უთვლელ ფერთა მორევია.

ერუანტელი სხეულს უვლის,
ხარობს ახი გული ერთად.
...აქ, ამაღამ მეგობრული
შეხვედრაა პიონერთა...

შეკრებილა, ვინც კი ეტრფის
ზუნებას და ესმის მისი,
ვინც შეიძლო სხვაზე მეტი
და შექების გახდა ღირსი;

ვისაც ყველგან — შინ და გარეთ,
მიჩურინელს ეძახიან,
ვის წინაშეც მსხმოიარე
ხეხილები თავსა ხრიან;

ვინც ნერგს რგავს და ნარგავს უვლის,
ვინც წალკოტი გაახარა,
ბაღჩა-ბაღი მთელი გულით,
მთელი სულით შეიყვარა;

ვინც იფარა ცოდნის ფარი,
ხუთზე სწავლობს, ჩვეულებრივ...
ერთი სიტყვით, ჩვენი მხარის
შეკრებილან რჩეულები.

შეჰხარიან ერთუბრთს ახლა
და სიტყვები აღარ ჰყოფნით.
მოსულან და თანვე ახლავთ
სურნელება გამწრდელ სოფლის.

აგერ მდგარი ტოლთა შუა,
საუბარს რომ უხმოდ ისმენს,
ნაჰარია, აშხარუა,
ღუმს და თითქოს უფროთხის ვისმეს.

თავს არავის გააბეზრებს,
არც სჩვევია მალვა თავის.
ქამარ-ხანჯლით ვიწრო წელზე
დგას ტანაყრილ აღვასავით,

თრთის და ბზინავს ტარი ყამის,
ბუდე ოდნავ რუხი არი...
ო, ცერებზე შედგეს ლამის
ჩოხაახალუხიანი.

გაპარვია დრო სრულებით,
წაუღია ბიჭი ფიქრებს...
ნაპარივით მორთულები
მეგობრები ჩანან იქვე:

ერთს რაყდენი ჰქვია, ვიცო,
მებაღეა კარგი მეტად.
ნაპარს მისცა ძმობის ფიცი,
რა დაარღვევს ამ ფიცს, ნეტავ.

უწოდებენ ერთსაც თემირს,
ხედავთ, ხანჯალ-ყაწიმიანს,
ეს მესამე გმირიც ჩემი
მოწინავე ყმაწვილია.

რა ბავშვობა ღირსებით,
რა დღეები, რა დარები...
ბიჭებს ირგვლივ მისევიან.
მათზე უფრო პატარები..

უმზერ, სულში ჩნდება ალი,
გრძნობ, ერთბაშად გულში დათბა.

დასტრიალებს მზრუნველ თვალით
ჭელმძღვანელი კუჭირ ჯათბა.

უცებ, როგორც ელვა ჭადის
მათ წინ ფართოდ გახსნეს კარი
და დარბაზში ჩნდება ლალი,
მოზეიმე ბავშვთა ჯარი.

როგორ აღწერს კაცის ენა,
რაც იგრძენეს და დაინახეს:
ძალღობივით მოჩანს სცენა
და ნიავი ფარდებს არხევს.

ჭალს გუმბათი ეხურება,
ზეასწია ფრთები ფარდამ.
თვალმა ამის შემყურემა
რალა იგრძნოს ლხენის გარდა.

სხივი ცვივა ფარდებიდან,
პატარებო, ჰაუ, წყნარად,
სცენა ყვავილ-ვარდებითა
პიონერებს დაუფარავთ.

მათ დარბაზი ხვდება ლხენით,
უცნობია ვინმე, განა?
აგერ ნორჩი მებღენი
სცენის გულში მწკრივად დგანან.

ნათელს ფანტავს ოქროს ტბორი,
შუქს მიეცა მეტი ძალა.
დგას ნაჰარი იმათ შორის
და სიხარულს ველარ მალავს.

დგას ნაპარი და ხეხილი
გარს არტყია მაღალ ღობედ,
ჭიგოები დაგრეხილი
ქარვა ყურძნით ამაყობენ.

ყვითლად ღვივის ფორთოხალი,
მანდარინი მკერდნაფერი,
მარწყვის ბუჩქმა მორთო ხალი,
ხარობს, ლალობს ყველაფერი.

მსხალს ნიავმა დაუარა,
ჰა, საცაა ტოტებს გაშლის
და აფხაზი ბიჭის გვარად
სიკოხტავეს არ თმობს ვაშლი.

ფეხზე დგება ხელმძღვანელი,
არ მალავს და საქებს აქებს:
— წინ გზა გიდევთ ჭერაც ძნელი,
კაცს ყოველთვის აჩენს საქმე.

გინაც იცის ამის ფასი,
გზა არა აქვს ნისლიანი,
ვინც მზრუნველობს ბაღს და ყამირს,
მომავალიც მისი არი.

დავაჟკაცდეთ ასე უნდა,
ტანმრთელებად, ჯანმრთელებად.
დე, ბავშვებო, თქვენით მუდამ
ვიამაყოთ გამზრდელბმა.

შერე სიტყვა ითქვა ბევრი...
ჰა, ნაპარის დადგა ჭერიც...

ამრიალდა მწვანე ტევრი,
გალამაზდა მალლა ჭერი.

ყურს უგდებენ ნაპარს ახლა
ტოლ-სწორები გატაცებით:
— ჩვენს ნახელავს სად არ ნახავთ,
ვირჯებით და არა ვცხბრებით.

თითქოს აქაც ჩანს და ბრწყინავს
აფხაზეთის მთა-გორები
და ეს ლექსი ტოლთა წინა
წაიკითხა შთაგონებით:

— ბალო, ბალო, ბაღჩაო,
კარგი ხარ და ქებული.
ბალო, ბალო, ბაღჩაო,
მუდამ ჩვენთან გვეგულვი.

ტოტებატოტებული,
ფოთლებამწვანებული...
ბალო, ბალო, ბაღჩაო,
კარგი ხარ და ქებული.

მდელოს არწევს ნიავი,
ირმის ფეხით მოთელილს...
ვაშლის, მსხლის და ქლიავის
შრიალებენ ფოთლები.

ბაღს ვაღვიძებთ და-ძმები,
კისკისით და სიცილით.
აგერ, მწვანე ნაძვები, —
იაგუნდთა ციმციმი:

ამტანი და გამძლევი,
სიცხისა თუ სიცივის...
ბაღს ვალვიძებთ და-ძმები,
კისკასით და სიცილით. —

...ჰა, ნაჰარის ირგვლივ ნელა
მოიყარა თავი ყველამ.
და ბიჭუნას სახეს თითქოს
გადაევლო ცისარტყელა.

უცებ მწვანე ხეთა ზღვაში
მიიმალა გუნდი ბავშვთა.
მერე დასცხეს ცხელი ტაში,
ფეხი თვითონ შეთამაშდა.

ჰა, ნაჰარიც... ნახეთ, როგორ
ბზინავს სცენა სარკესავით.
მხრებში უღვას ტოლი გოგო,
თვალთ ელვის გამკვესავი.

უკან მოსდევთ გრძელი რივი
ბიჭუნათა, გოგონათა.
ახლაც მახსოვს ცეკვა მათი
და ყველაფერს ვხედავ ნათლად...

2

ზეცა საავდროდ მზად არი,
ძვალ-რბილი ყინვამ დააზრო,
შგონი, ასეთი ზამთარი
არ მოგვსწრებია არასდროს.

ქალაქის ბაღში ნაპარი
მოდის, ტოლებთან გართული....
ეს რა ხმა მოაქვს რადიოს
არგაგონილიც, ართქმული.

— ყური დაუგდეთ, — ნაპარმა
ბიჭებს შესძახა მაშინვე, —
— ყინვაა მოსალოდნელი,
ციტრუსთა ბედი მაშინებს.

გესმით, სიცივე ხვალ დილით
ათ გრადუსამდე დავაო.
სკოლის ბაღს თუ არ მივხედეთ,
გარჯა ჩაგვივლის ამაოდ.

თოთო ნარგავებს ყინული
მოსპობს და გაგვიტიალებს.
მე ახლა ფიქრით იქა ვარ,
პლანტაციის ვტრიალებ.

უნდა წავიდეთ ახლავე,
მოვნახოთ რამე საშველი...
— აბა, ამაღამ სად წავალთ, —
ერთხმად აჟივლდნენ ბავშვები.

— თქვენ როგორც გინდათ, ჩემი კი
ურყევი სიტყვა ეს არი:
აქ ვერ დავრჩები, როდესაც
იქ ბალი მელის მკვნესარი.

— სწორია, — ამბობს რაჟდენი, —
მაგრამ სად წავალთ ამ ღამით.

— უნდა წავიდე ახლავე, —
ისევ ჯიუტობს ნაპარი.

— დღესავით მახსოვს, გაზეთში
ასე ეწერა ერთხელაც:
მოსპო და გააჩანაგა
ბალები მსგავსმა შემთხვევამ.

— იქნებ, აჯობებს დავრეკოთ,
სოფელს ვაცნობოთ ყოველი.
ჩვენს ბაღს აქამდეც უჩვენოდ
არ დაჰკლებია მომვლელი.

— თქვენ არ მოდიხართ, მე წავალ,
არ ვუკრთი გზას და ყიამეთს.
მხოლოდ ერთსა გთხოვთ: ხელმძღვანელს
წოუთხროთ, რაც მითქვია მე... —

მცირე გზა განვლო... მანქანას
წინ დახვდა, ხელი ასწია.
უმალ გაქანდა სოფლისკენ.
ჩვენი ნაპარი პაწია.

შეცბუნებული ბიჭები
გზას გაჰყურებდნენ შემკრთალნი.
— მართლა წავიდა, ეს რა ჰქნა,
ვერ გაგვიგია, ღმერთმანი.

— დროზე ვუამბოთ ხელმძღვანელს,
გვიანიცაა, მგონია, —
თქვა თემირმა და სწორები
უკანვე გაიყოლია...

გაიყვანდა დედა ადრე,
ციცქნა ნაპარს, ბაღის სტუმარს.
თვალს მოჰკრავდა ყვავილს სადმე,
გაჩნდებოდა მასთან უმალ.

ყვავილივით გაიზარდა,
წითლად ლოყებდანაფერი,
სწავლისა და შრომის გარდა
არ ეწადა არაფერი.

მუდამ ედგა შუქი თვალებს
სიცოცხლის და გახარების
და მებაღეც გახდა მალე
მასწავლებლის დახმარებით.

ტოლ-სწორებთან მხარი მხარში
ნერგს რგავდა და ზრდიდა ზრუნვით,
აბრუებდა მწიფობაში
ახლად შესულ ატმის სუნს;

დამარჯხული ბროწეული,
დაკვირტული ტოტი ვაშლის,
შინდის შუქურ-ძოწეული,
ალვა, მწვანე ფრთებს რომ გაშლის;

ახარებდათ შავშვებს ერთად
ციტრუსების ბაღში შრომა,
ქარვისა და ოქროს ფერთა
ზღვად მომდგარი შემოდგომა.

ბარავდნენ და თესდნენ თვითონ,
შავ ბელტებად ჩახნეს ხნული,
მარჩენალი მიწის სითბო
შეირგეს და იგრძნეს გულით.

რა არ შესძლეს ბაღჩისათვის
ბიჭუნებმაც, გოგონებმაც,
აოცებდათ დიდებს მათი
წადილი და მონდომება.

არ უცქერდნენ გარჯას შიშით
პატარები — ერთი კბილა,
და ახალი ვაშლის ჭიშის
გამოყვანაც ერგოთ წილად.

ახლაც შრომა ახალისებთ,
ტოტს სხლავენ და სახნავს ხნავენ.
კვლავ ნაპარი მათში ისევ
ყმაწვილია მოწინავე.

4

ნაპარს მანქანა მიაფრენს,
მიჰქრის და ვერ გრძნობს სიცივეს.
გულში იმედი კიაფობს
და ცისკრის შუქი ციმციმებს.

მანქანა უცებ გაჩერდა,
ჯერ ხომ შორსაა სოფელი...
და აბუზღუნდა საჭესთან
ორად მოხრილი შოფერი:

— გვიმტყუნა ძრავამ ახალმა,
სამწუხაროა ძალიან... —
და თავი ისე დახარა,
თითქოს და მისი ბრალია.

— ფეხით გავივლი, თუნდ გული
მკერდიდან ამომივარდეს,
ბოლოს და ბოლოს თხუთმეტი
კილომეტრია იქამდე... —

მიდის, არ შეშინებია,
შარას მიჰყვება გათქერილს.
მარცხნივ ციცაბო მთებია,
მალლიდან მოქუხს ჩანჩქერი;

მარჯვნივ მდინარე ჩქრიალით
მისდევს პირღია მთა-ხევებს.
კლდეები თავჩაჩქნიანნი
წისლის თავსაფრებს არხევენ.

ძირს შეფენილა მუხნარი,
ვიწრო შქერიან ბილიკით.
პირაქეთ ტყეა უღრანი,
ხევ-ხუვებია პირიქით...

გული ყველაფერს აიტანს,
ან რა იღონოს უძლურმა,
ჩუ, სადღაც ფიჩხი ჩაიმტვრა,
ჩუ, დათვმა გაიძუნძულა.

სულს უმღვრევს ფიქრი უჯიათს,
შფოთიანი და მტანჯავი,

და მუქში ჩაუბლუჯთა
იმედად ტარი ხანჯალის.

თეთრ მთებს გაჰყურებს უბარო-
ზედ მიფენილი ღრუბლებით,
ჩანან ჩუმნი და მდუმარნი
კლდეთა პრიალა შუბლები.

5

ტყის იდუმალ სიჩუმეში
მზემ ჩაჰკიდა ოქროს ეშვი,
გაახილა დილამ თვალი,
ხელი გაჰკრა შუქმა ბინდნარს..
ჰა, ნაჰარიც ფერშემკრთალი
გამოვიდა ხეობიდან.

და ბილიკით აჰყვა გორაკს...
სოფელს დააშორიშორა
ერთმა მთამ და ღელემ მხოლოდ..
ახლა ერთი წუთი კმარა —
ჩელტის ხიდზე აიქროლოს
და განავრძოს მშვიდად შარა.

საცალფეხო ხიდი წინა
ცისარტყელას ტოტად ბრწყინავს.
ხიდი მალე გადიარა,
ის მთაც მალე გადიარა
და ცის კიდემ ვარდიანმა
გული დაუდარდიანა...

ეს რა ხდება საოცარი:
ცეცხლი ბრუნავს კალოსავით,

ნუთუ იწვის მისი სკოლა,
თვალს წვავს ბოლი ადენილი.
ეზოებშიც კვამლი ბოლავს
ლეგა ღრუბლის ფარდებივით.

ცა წითლდება. ზეცის კიდეს
ცეცხლმა გაჰკრა თითქოს კიდევ
მობრიალე ფრთები გრძელი
წითელ-წითელ ყაყაჩოთა...
ეს სურათი შიშის მგვრელი
არ ენახა, — არა სჯობდა!

მაგრამ ეს რა ხმები ისმის,
რა ლხენაა, რა ხალისი.
რა სიმღერა-ყიჟინია,
რად შეყრილა ხალხი გარეთ,
ბაღჩა-ბაღებს ჟინჯლილიანს
რა სიცოცხლე ახმიანებს.

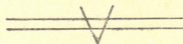
თურმე ბალის მოსავლელად
მიატოვა სახლი ყველამ,
თურმე განა უმიზეზოდ...
დაუნთიათ ცეცხლი ჩქარა...
დახე, ბიჭო, სკოლის ეზო
ყინვისაგან დაუფარავთ...
აგერ შენი ხელმძღვანელიც,
წარბშეკრული დგას და გელის,
თავს რილათი გაიმართლებ,
ის ზომ შენს კვალს აედევნა...
ჩემო ნაჰარ, იცი შენაც,
რომ ხვალ მეტი ფიქრი გმართებს.

ՆԱԽԳԻՅԵ

ՈՐՈՇՈՒՄ

ՎԵՐՈՒՄ

დედა თავის დიგუას „მეჭექს“ ეძახის, მაგრამ განა ასეთი პატარაა? თუ დაავალებენ, შეუძლია, მეზობელთან გაიქცეს, მოშორებით რომ სახლობს, ბექობზე, და ასანთი ან სხვა რამ საჭირო ნივთი მოარბენინოს. დამშვიდებული იყავით, დიგუას გზაში არაფერი მოუვა, ძალიან ჭკვიანი ბიჭია. ეგაა მხოლოდ, ჯერ სკოლაში არ დადის, შინ მარტოა დიგუა, თავისი კბილა ახლომახლო არავინა ჰყავს. ვისთან ითამაშოს?

უფროსები სკოლაში არიან, თავი ამაყად უჭირავთ, დიგუას აღარ კადრულობენ, ამასთან, ზაფხულობით ჩაის საკრეფად დადიან პლანტაციისში, აღარ სცალიათ, დედ-მამაც შინ იშვიათად არის. საუშმეს კარადის დაბალ თაროზე უტოვებენ, ფრთხილად ჩამოიღებს და შეჭამს. გამოვა ეზოში. მწივანა წიწილებს საკენკს დაუყრის, შემდეგ ბოჩოლასთან ხტუნაობითა და სირბილით გულს იჯერებს, ხან პეპლებს გამოეკიდება, მაგრამ ესეც ჩქარა მოსწყინდება და უცებ ტირილი მოუნდება დიგუას. თუ წვიმა წამოვა, სახლიდან გარეთ ვერ გამოდის. ღობე, სასიმიინდე, ხეები დასველებული დგანან, ხოლო სახურავიდან ლაფაროში ბუყბუყით ჩამოდის წყალი. იჯექ სამზადში ან ოდის აივანზე! სათამაშოები ცოტა აქვს. ჭრელ კატას არ უყვარს, როცა მას ციცქნა ურემში შეაბამენ, კნავის, ხელიდან გაუსხლტება დიგუას და სხვენზე ავარდება, ზის და საათობით თვლემს, იცის, რომ იქ ვერავინ მისწვდება.

მაშ რითი მოკლას დრო? დიგუას თვალი ხშირად გაქცევს ხოლმე ძველი თოფისკენ, სამზადში კედელზე რომ ჰკიდია კომბალივით გრძელი, ღვედშებმული. სადაც კაჟია აშვერილი, ოდნავ მოღუნულია, ხის ნაწილი გველის კანივით აქვს აჭრელებული, რკინის ლულა კი ნახშირით შავია. ხანდახან მამა ჩამოიღებს, დააჩხაკუნებს, „უ... ჯუხ!“ — გაისმის გუგუნის და ლულიდან ცეცხლის ენა გამოვარდება, დიგუა იმ კედელთან იშვიათად მიდის, ეშინია... ერთი ორჯერ თითი მიადო მოლიპულ ლულაზე, მაგრამ სწრაფადვე გამოსწია უკან:

— იცოდე, თოფს ახლოს არ გაეკარო! — ყოველთვის აფრთხილებს მამა, — გაიზრდები, გაჩუქებ, ამით შენს პაპას ბევრი დათვი და მგელი მოუკლავს, შენც ინადირებ...

„თოფი რად მინდა, რაში მჭირდება, ნუ მაჩუქებს, უკეთესია, იქ ეკიდოს!“ — ასე ფიქრობდა შეშინებული დიგუა.

ბავშვი ხშირად ხედავდა, რა სიყვარულით გადაუსვამდა ხოლმე მამა ხელს იმ ძველ თოფს, ხან ნაწილ-ნაწილ დაშლიდა, ჩვრით გაწმენდდა და თხის ქონს წაუტყებდა. დიგუა თვალს არ აშორებდა, მამის გვერდით უფრო გაბედული იყო. თოფის დაშლილი ნაწილები ნამდვილი სათამაშოები ეგონა, ხელში აიღებდა და ატრიალებდა, მაგრამ მამა დაუცაცხანებდა ხოლმე.

— ადექი, წადი აქედან, ეზოში ითამაშე, თოფი შენი საქმე არ არის!

დიგუა ეზოში გამოვა, მაგრამ იქიდანაც უთვალთვალებს, როგორ იჭვრიტება მამა ლულაში... სად უნდა წავიდეს? ნელ-ნელა ისევ გადმოაბიჯებს ზღურბლზე და მამას ფეხებში ებლანდება.

ბიჭი უცდის, როდის დაიწყება მეორე საინტერესო სანახაობა. მამა ისევ ააწყობს თოფს. მაშინ უსათუოდ ორ-სამჯერ კაჟს შემართავს, დააჩხაკუნებს და საიდანლაც ციციანათელები ცვივა, თუ საღამო უამია, ნაპერწკლები ისე ელაჭენ, დიგუა უნებლიეთ ახამხამებს თვალებს.

ერთხელ მამამ თვითონ დიგუას დააჭერინა თითი დაბლა, სასხლეტზე. ნაცნობი ჩხაკუნის გაისმა, ნაპერწკლები ბლუჯად დაცვიდა...

ამის შემდეგ ეს ხისა და რკინის ჯოხი დიგუას შიშსაც ჰკვრიდა და სიხარულსაც...

მერე აღარ ეშვებოდა მამას.

ბოლოს ასწავლეს, როგორ შეეყენებინა ჩახმახი:

— აქეთ მოსწიე, მხოლოდ ღონივრად!.. — დიგუა ცერით ჩაეკიდა, მაგრამ ვერ შემართა... ჩახმახი ხელიდან გაუსხლტა, დაიჩხაკუნა, მაგრამ ნაპერწკლები არ გადმოყარა. მამამ თოფი კედელზე დაჰკიდა და ღიმილით უთხრა:

— ჯერ ფაფით მაგრად უნდა გაძლე, რომ ძალა შეგემატოს... თოფი კი ისევ აქ ეკიდოს, ხელი არ ახლო!..

დიგუას სანუკვარ ოცნებად ექცა, როგორმე ბოლომდე მოეზიდა კაჟი და ჩახმახი შემართა.

როგორც კი მარტო დარჩებოდა, მაშინვე კედელთან მიიბრუნდა და იმდენ ხანს ეჭიდებოდა ჩახმახს, სანამ თითები არ გაუოფლიანდებოდა, მაინც ვერაფერს გახდა, ვერ იქნა და თოფი ფეხზე ვერ შეაყენა.

მოსვენება დაეკარგა დიგუას. ახლა ყველა სათამაშო მიყარა და სულ თოფს უჩხიკინებდა. ძილშიაც კი ჩაჰყვა ის კაჟიანი ჩახმახი... ვითომ ეწევა, ეწევა... ჰა, საცაა შემართავს, და უცებ ხელი მოეცარა. სად იყო და სად არა, ჩხიკვის მართვემ ცერზე ისე ჩაუნისკარტა, დიგუამ სიმწრით შეჰყვირა და გამოელვიძა კიდევც.

აი, დადგა ის ღღეც, როცა კუნთებდაძაგრულმა დიგუამ ჩახმახის ჯიუტობას სძლია და ბოლომდე მოსწია ჩახმახი. სიხარულით ხმამალლა გადაიხარხარა ბიჭმა. ათრთოლებული საჩვენებელი თითით სასხლეტი გამოსწია. ერთბაშად ათი ციციანთელა მაინც აფრინდა ჰაერში. თავბრუდახვეულმა თავისი გამარჯვება კინალამ მამას ახარა, როცა ის საღამოს თოხით ხელში ყანიდან დაბრუნდა, მაგრამ დროზე მოიკვნიტა ენა...

ახლა მოწყენილი აღარ იყო დიგუა. თოფს ჩამოხსნიდა და თამაშში დრო ისე გარბოდა, საკმლის ჰამაც კი ავიწყდებოდა.

ის იყო ზაფხული მიილია. პირველ სექტემბერს სკოლაში უნდა

წასულიყო, ანბანი და რვეულები მამამ უკვე მოუტანა და კედელზე დაკიდულ ჩანთაში ეწყო, მაგრამ დიგუას ისევ თოფისკენა ჰქონდა ჭკუა. მოთმინებით უცდიდა უფროსების წასვლას, მივარდებოდა თოფს, ლურსმნიდან ჩამოხსნიდა, განიერ ფიცარზე დადებდა, ასე უფრო ადვილი იყო მისი შემართვა, მოსწევდა ჩახმახს, შემდეგ სასხლეტზე დააჭერდა. ციციანათელები აფრინდებოდა ჰაერში. მერე სათამაშოს ოდის დერეფანში გაიტანდა, ლულას რიკულებს შუა გაპყოფდა, კონდახს მხარზე მიიჭერდა, როგორც მამამ იცის ხოლმე გასროლის წინ და ისევ გაისმოდა სანატრელი ჩხაკუნი.

ერთხელ მამა, თითქოს მიწიდან ამოძვრაო, მოულოდნელად წაადგა თავზე. დიგუამ ის იყო თოფი შემართა, ლულა რიკულებში გაპყო და ბოჩოლას შუბლში უმიზნებდა, ბოჩოლა იქვე ოდის წინ უზრუნველად ბალახობდა.

— ჰეჰე! ყოჩაღ, ჩემო ბიჭო, ყოჩაღ! გამახარე და ეგაა, აბა, მაჩვენე, როგორ ისვრი!..

დიგუას ერთბაშად თავხარი დაეცა, მოფერებამ დაამშვიდა, მაგრამ ახლაც დაეჭვებული უყურებდა მამას, ჩახმახი მაინც შეაყენა და სასხლეტს გამოსწია.

— ძალიან კარგია!.. ყოჩაღ!.. დიდი ხანია თოფს ეთამაშები? დიგუამ თავი ჩაუქნია.

— აბა, მოიტა აქეთ! — დიგუამ შენიშნა, როგორ უთრთოდა ტუჩები მამას. მან ფრთხილად ააცალა თოფი და იმავე წამს ისეთი სილა გააწნა, ციციანათელები ახლა თვალებიდან წამოსცივდა ბიჭუხას.

— ოჰ, შე საძაგელო!.. რამდენჯერ მითქვამს, ხელი არ ახლომეთქი? როგორ გაბედე! — ესმოდა მრისხანე ხმა.

ამის შემდეგ ბიჭს თოფი თვალითაც არ უნახავს, სანამ ერთხელ ქორი არ დაეცა დედალს.

იმ დღეს ჭიშკართან ბრიგადირს არ დაუძახნია, სიმინდის სათოხნად წამოდიოთ. მამა შინ იყო, ალაგეს ასწორებდა, დედა ბოსტანში ფუსფუსებდა.

— ჰაუ, ჰაუ, ჰაუ! — დედამ კვილით აუქშია ქორს. პირველად დედამ შენიშნა. ქორი მსუბუქად გადაევლო ოდის სახურავს და ეზოდან წიწილა აიტაცა, წიწილა კი არა, შებუმბლილი, მოზრდილი ყვინჩილა იყო. ძლივს აათრია. დაბლა, ღელესკენ გაფრინდა და იქ ბუჩქებში ჩაჯდა. დიგუამ შენიშნა, მამა კი ისევ ალაგესთან იდგა და ბუზღუნებდა.

— რას შემოგვეჩვია ეგ წყეული, სანამ ყველას არ მოიდნობს, არ მოგვეშვება...

დიგუამ ხელის ქნევითა და ხმამალალი ძახილით მიიღრინა:

— მამიკო, მამიკო, შეხედე, ეგერ ჩაჯდა... ძლივს მიფრინავდა... ბუჩქებში ზის.

მამა შევარდა ოდაში, თოფი გამოიტანა და წელში ორად მოხრილი იმ ბუჩქისაკენ გაექანა.

— თოფი! — გული შეუტოკდა დიგუას, მივარდა ღობეს, აძვრა ზევით და იქიდან უყურებდა...

მამა შუაგზამდეც არ იყო მისული, ქორი თავისი ნანადირევით პაერში აფრინდა და თავს უშველა...

დედამ წყევლა-კრულვა მიაყოლა, ხელმოცარული მამა კი წელში გაიმართა, თოფი მხარზე გაიდო და უგულოდ მობრუნდა შინ.

კიბეზე რომ აღიოდა, მზეზე გაიელვა თოფმა და დიგუას თვალი მოსჭრა.

მალე მამამ წალღით ხელში ტყისკენ გასწია, ფიჩხი უნდა მოეტანა...

„თოფი რა უყო, ნეტავ? — ფიქრობდა დიგუა, — სად დამალა? იქნებ კიდობანსა და კედელს შუა ჩააყუდა, ან იქნებ თავის ადგილას ჰკიდია!“ — ცნობისმოყვარეობა ჰკლავდა.

— ჩემო ბიჭიკო, ნანა, შე ერთ წუთს ბიცოლასთან გადავალ! შენ არსად წახვიდე, აქ ითამაშე! — თავზე დედა წამოდგომოდა დიგუას და ალერსიანად ეუბნებოდა, — გესმის, ნანა, არსად წახვიდე!

ბიჭს გაუხარდა, მარტო რომ ტოვებდნენ, აი, ახლა იხელთებ! დროს და საწადელს შეისრულებს.

— კი, დედილო, არსად წავალ, აქ ვიქნები, ეზოში, ნუ გეშინია! — ხმამაღლა შესძახა დიგუამ.

დედა წავიდა თუ არა, დამდულრულოვით ფეხზე წამოვარდა, ჯერ სამზადში შეირბინა, იქაურობა გაჩხრიკა. თოფი არსად იყო.

ახლა ოდაში შევარდა ბიჭი, ხმაურით გააღო კარი, კედლებს სწრაფად გახედა, მერე ლოგინქვეშ შეძვრა და რიგ-რიგად ქვეშაგებიც კი გადასწია.

შემდეგ წინა ოთახში კედელსა და კიღობანს შუა დიდხანს აფათურა ხელი.

„არა, ნამდვილად საკუჭნაოში დამალა, — იფიქრა მან, — ამ პატარა და ვიწრო ოთახში რა სანუკვარ ნივთს არ იბოვო!.. — უცებ გონს მოვეგო. — იქ ძველი ლეიბები ყრია... იქ, ლეიბებში, იქნება... ზამთარში ხილიც იქა აქვთ შენახული, წითელი ვაშლები, ბროწეული, ნიგოზი, თაფლივით ტკბილი ხურმა... ნამდვილად იქ არის!.. თქმა არ უნდა!

კიბეზე აცოცდა და კარი გააღო, საკუჭნაოში ბნელოდა, ბიჭმა ფრთხილად მიმოიხედა... შემდეგ სწრაფად მივიდა სანათურთან და ფიცარი გადასწია, მზის სხივები ძნებად შემოიჭრა და პირდაპირ კედელზე, როგორც ეკრანზე, თოფი გამოაჩინა... დიგუა თავდავიწყებით გადახტა და ცივი რკინა ორივე ხელით ჩაბლუჯა.

ჩახმახი შემართა და სასხლეტსაც გამოსწია, უცებ იელვა და დაიქუხა: „უ... უ... ა“. კონდახმა ისე მაგრად შემოჰკრა მხარზე, რომ ბიჭი იატაკზე დაენარცხა. „ნამდვილად ჰერი მექცევა თავზე“, — გაჰკრა ფიქრმა დიგუას. მოიკუნცხა, თავზე ხელი იტაცა. ყურში ზუილი ჩაესმა, თითქოს ათასი ჰრიტიკა ერთად აჰრიტიკინდა. იატაკიც ბამბასავით რბილი იყო, დიგუა ბარბაცებდა, ცხვირში დენთისა და დამწვარი ჩვრის მწვავე სუნის სცემდა.

ბიჭი მიხვდა: თოფი გავარდა, რა ხმა გაიღო! მთელი სოფელი გაიგონებდა. მამაც მორბის ალბათ, უშეშოდ და უწაღდოდ, შიშით გულგახეთქილი და აქვე მწოლიარეს მოუსწრებს. ის იყო წამოხტა და მოჰკურცხლა, უცებ თოფი შენიშნა იატაკზე, კარგი იყო, ისევ

ლურსმანზე დაეკიდა, მაგრამ შემკრთალმა ახლა ხელის ხლებაც ვერ გაბედა. ეზოში ზარდაცემული გამოხტა. სიმინდის ყანაში შლიგინი შევარდა. მერე ლობეს მიაწყდა, მაყელის ბარდში შეძვრა, ჭინჭარმა დასუსხა და ეკლებმა დაკაწრეს. ეგ არაფერი, საიმედო ადგილას კარგად მოიკალათა და მხოლოდ ახლა გადმოსცვივდა ცრემლები... ტიროდა ჩუმად და უხმოდ...

მამის ხმა არ ისმოდა... რატომ არ მოიბრინა?

დიგუამ ბარდიდან თავი გამოყო და მუხლმოკვეთილი იქვე ჩაიკეცა. საკუჭნაოს ფანჯრიდან კვამლი ბოლქვ-ბოლქვად ამოდიოდა. სახურავზე შავი ბამბა ხრჩოლავდა. „ხანძარია!“ — ბიჭმა წარმოიდგინა, რომ ძველ ბამბას ცეცხლი წაეკიდა.

დიგუა საფარიდან გამოხტა, რომ დედისთვის დაეძახა, მეზობლები შეეყარა, მაგრამ ბოსტანს იქით, ჭიშკართან, თვალი მოჰკრა მამის ნაბდის ქუდს. ბიჭი ისევ ბარდში შეძვრა და მიწაზე პირქვე დაემხო. სულგატრუნულს მამის უმწეო ბლავილია ჩაესმოდა: „ვუი... ვუი, აბააქვა,* სახლი იწვის, მიშველეთ!“ — შემდეგ გაისმა ჭიშკრის ჭრიალი და ეზოში შემოცვივუნულთა ყვირილი. ვედროების ჩხარა-ჩხური, ჭის ჯალამბრის ხრჭიალი, წივილ-კივილი—ყველაფერი აირია ერთმანეთში. დიგუა უხმოდ ტიროდა, თითქოს კვამლი სჭამდა თვალებს და ცრემლებს ის აყრევინებდა, თავი უსკდებოდა, გული ერეოდა, თითქოს მთელი ქვეყანა უმზადებდა საშინელ სამაგიეროს. ვინც ახლა აქ დარბოდა, ხმაურობდა, ყვიროდა — ყველა თავის მტრად და მოსისხლედ მიაჩნდა.

დედის თავგანწირულმა კივილმა შეაკრთო ბიჭი:

— დიგუ... უ! ნანა! შვილო! სად ხარ, ბიჭო! დი...გუ...ა! — ისე შემზარავად უძახდნენ, ბარდში რაღა დააყენებდა? უჩინარმა ხელი ჰკრა და ფეხზე წამოახტუნა.

თავზარდაცემული ფორთხვით მიდიოდა ეზოსკენ. სახეზე ხელი წაეფარებინა, მაინც ხედავდა: ოღა გადაურჩენიათ, ხალხი დარბის

*. მწუხარების გამომხატველი შეძახილი.

წყლით სავსე ვედროებით. ზოგი იცინის, ხუმრობს, მამა ოფლს რაღეს შუბლზე...

ვიღაცამ მაჯაში ჩაავლო ხელი, ბავშვი მაშინვე მიხვდა, დედა იყო!

დიგუა გაუძალიანდა, არ უნდოდა, გაპყოლოდა. ნაწყვეტ-ნაწყვეტი სიტყვები ესმის. „დასწყევლოს ღმერთმა...“, „რა შუაშია...“. „უნდა შეგენახა...“.

იქნებ ეს სიტყვები დიგუას არც შეეხება, მაგრამ რატომღაც იმედი მიეცა... იქნებ აპატიონ დანაშაული!

— აქაურობა ააფორიაქე და მერე გაიქეცი და დაიმაღე, აა? ნამდვილი ვაჟკაცები ასე არ იქცევიან, აბა შემომხედე! — დაკოტრილმა ხელმა თავი გადაუწია, დიგუამ მამის გაღიმებული სახე დაინახა. ცასავით მოწმენდილი და ნათელი.

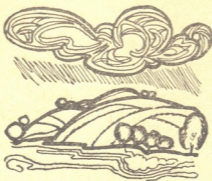
„იცოდე, ხელი არ ახლო!“ — მოაგონდა უცებ. რატომ არ დავუჯერე? რა მინდოდა? — სინანულმა დასუსხა.

— მეტს აღარ ვიზამ! — აღმოხდა გულიდან და ცრემლებიც წასკდა... ყველამ კარგად გაიგო, რისი თქმაც უნდოდა პატარას.

/

წიგნი

საქართველოს

მუდამ დაკრიალებული იყო ქიშვარდის კარ-მიდამო. ფართო, გამლილ ეზოში მწვანე ბალახი ისე ბიბინებდა, გეგონებოდათ, ხალი-ჩა დაუფენიათო, მეზობლის ბავშვებს ძალიან უყვარდათ ამ ეზოში თამაში.

ერთხელ სკოლიდან შინ მიმავალმა ბავშვებმა ქიშვარდის ეზოში შეუხვეიეს; წინ ქიშვარდის ერთადერთი ვაჟი კიბარი მიუძლოდათ. ბავშვებმა ჩანთები ტოტებგამლილი მუხის ძირას დაყარეს და ბურთს წაავლეს ხელი, გაჩაღდა აფხაზების საყვარელი თამაშობა—ჯოხბურთი. თამაშობდნენ ბავშვები და თან ყიჟინით იკლებდნენ იქა-ურობას.

შამოალამდათ პატარებს. ხან ერთი სახლიდან და ხან მეორედან ისმოდა მშობლების ძახილი.

— მოხვალ თუ არა დღეს შინ?

— შინ მოსვლის დროა, გაკვეთილები სასწავლი გაქვს!

— გეყოთ თამაში, მორჩით, თავი ნუ მოგვაბეზრეთ!

ჭიშკარში მთელი დღის შრომით დაღლილი ქიშვარდი გამოჩნდა.

— აბა რაღა დროს თამაშია, შინ წადით, შეიღებო! — უთხრა ქიშვარდიმ ბავშვებს და მერე თავის ვაჟს მიუბრუნდა:

— შეიღო კიბარ, სანამ მთლად დაღამდებოდეს, წადი და ჩვენი კუაკუალა მოდენე, ღამე ტყეში არ დარჩეს, გესმის?! — უთხრა ბიჭს და თავად ტყისკენ გაეშურა...

ქიშვარდის სიტყვები ბავშვების ხმაურმა დაფარა. ბავშვებმა მანამ ვერ იჩერეს გული თამაშით, სანამ კარგად არ დალაშქრდნენ; კი დადლილ-დაქანცულეები სახლებში წავიდ-წამოვიდნენ. კიბარმა მეგობრები გააცილა და შინ რომ მობრუნდა, ამ დროს შეშით დატვირთული მამაც შემოვიდა ეზოში. ქიშვარდემ შეშა იქვე ჩარდახქვეშ დაყარა, საქონელს დახედა და ფაცხაში შევიდა. დადლილი ცეცხლის პირას ჩამოვდა. კიბარის დედა სელიმხანი ცეცხლზე შემოდგმულ ქვაბში ღომს ზელდა.

ქანცგაწყვეტილი და გაოფლილი კიბარი კი არ შემოვიდა, შემოვარდა და იმ წუთშივე დედას საჭმელი მოსთხოვა. დედა აფუსფუსდა, არიქა შვილი ჩქარა დავაპუროო.

გემრიელი ვახშმის მოლოდინში კიბარი ცეცხლს მიუჯდა. მამამ ჰკითხა:

— შვილო კიბარ, თავლის კარი კარგად დაკეტე? — ქიშვარდი დარწმუნებული იყო, ბიჭმა ალბათ ცხენი მოდენაო. კიბარს ხმა არ გაუღია. იქვე ცეცხლის პირას იჯდა ქიშვარდის ძმისშვილი, პატარა ხირბეი. ხირბეი ამ ოჯახში ცხოვრობდა და უკვე სკოლაში დადიოდა. ხირბემ იცოდა, რომ კიბარს არც უფიქრია ცხენის მოსაყვანად წასვლა და გაეცინა, მაგრამ შეეშინდა, კიბარი არ გავცეო და მაშინვე პირზე აიფარა ხელი.

ქიშვარდის არ გამოჰპარვია ეს და გაბრაზებით ჰკითხა შვილს:

— როგორ, კუაკუალა არ მოგიდენია თუ?

ეწყინა ქიშვარდის, რომ შვილმა არაფრად ჩააგდო მისი თხოვნა. მისი საყვარელი ცხენი, თავის დღეში რომ არ დარჩენილა გარეთ, ამალამ ვინ იცის, იქნებ მგლების კერძიც გამხდარიყო.

კიბარის მგელივით შიოდა და დედას ვახშამს აჩქარებდა, მაგრამ ახლა შერცხვა, მოკუნტული იჯდა და არ იცოდა, როგორ ემართლებინა თავი.

კიბარი ხირბეიზე გაჯავრდა, მისი ბრალია ყველაფერი, მისმა სიცილმა გამცაო, ბიჭო ჩუმად უჩქმიტა და ერთი-ორი მუჯლუგუნიც უთავაზა. მაგრამ ამ დროს ისევ მამის მკაცრი ხმა მოესმა:

— წადი ახლავე, სადაც გინდა იპოვე ცხენი და მოდენე!
კიბარს არ ახსოვდა, რომ მამა ოდესმე ასე გაბრაზებოდა და
ოგნებულნი გაუხმრევლად იჯდა. ამან მთლად გააცეცხლა მამა. მივი-
და შვილთან, წამოაყენა, მხრებში ჩაავლო ხელი და ეზოსკენ მია-
ხედა.

— წადი და უცხენოდ შინ არ დაბრუნდე, იცოდე!
უბრძანა, მერე კი მიუჯდა მაგიდას და ცოტა უფრო დამშვიდე-
ბულმა თქვა:

— ასე ეკუთვნის ამ ურჩს! რა ბავშვია, ველარ გამიგია: ცუდად
სწავლობს, მეორე წელია მეექვსე კლასში ზის სამარცხვინოდ, შრო-
მამიც ზარმაცია, სამაგიეროდ ტყუილის ოსტატია. სთხოვ რაიმე გა-
აკეთოს და ყურსაც არ გააბარტყუნებს, რას ჰგავს ეს? მრცხვენია
მეზობლების, რომ ასეთი შვილის მამა ვარ. თამაშსა და გართობაში
კი ბადალი არა ჰყავს. მარტო თამაშით ხომ ვერ იცხოვრებს კაცი!

ქიშვარდიმ გული იჯერა ლაპარაკით და თანდათან დამშვიდდა,
მაგრამ უცებ გაახსენდა, რომ დედა ყოველთვის ექომაგებოდა
შვილს, მიუბრუნდა სელიმხანს და ისევ აღელვებულმა უთხრა:

— სულ შენი ბრალი კია ყველაფერი, შენი გაფუჭებულია კი-
ბარი. შენ ხარ დამნაშავე, ასეთი ოინბაზი და ზარმაცი შვილი რომ
გვეზრდება. მინის თოჯინასავით უფრთხილდები და ხომ ხედავ, რა
ნაყოფიც გამოიღო ამან.

სელიმხანი შვილს გამოექომაგა:

— როგორ შემძლია ერთადერთი შვილი ვაიძულო იმუშაოს
და შრომით თავი დაიმახინჯოს? რა გაგვიჭირდა ამის ფასი? რისა გე-
შინია, განა ვერ მოესწრება სწავლას?! ჯერ ხომ ახალგაზრდაა!

ამან უფრო გააბრაზა ქიშვარდი.

— აი სწორედ ამან გიყო, რაც გიყო. ანგელოზიანო და სულ
თავზე დაჰკანკალებ, გეშინია, შენმა პატარამ ხელი ან ფეხი არ იღრ-
ძოს მუშაობაში! განა ვერ ხედავ, ეს შენი ნებიერი რა უხეირო ბიჭი
იზრდება?

კიბარი კარს უკან იდგა და ყურს უგდებდა მშობლების კამათს.

იმედი ჰქონდა, დედა ჩვეულებრივად გამომეჭომაგება და მამასაც გული მოუღებო. მშობლების გულის ასაჩვილებლად კიბარმა მალა მართო ტირილი. დარწმუნებული იყო, აი ახლა გაიღება კარი, დედაჩემი გამოვა და შინ დამაბრუნებსო. ტყუილი იმედი ჰქონდა, დედა არ გამოსულა და არ დაუმშვიდებია.

მხოლოდ პატარა ხირბეის შეეცოდა კიბარი. იფიქრა, მარტომარტო შეეშინდება ღამეში ცხენის მოსაძებნად წასვლაო. ხირბეი ფრთხილად გამოძვრა ფაცხიდან და კიბარს დაედევნა.

— კიბარ, კიბარ, დამიცადე. ერთად წავიდეთ! — მიაძახა ხირბეიმ ძმას, ჭიშკარში რომ გადიოდა.

* * *

კიბარმა ჭიშკართან ფეხი შეანელა, უკან იხედებოდა, ფაცხას მისჩერებოდა, ფიქრობდა, დედაჩემი დამედევნება და სავახშმოდ უკან დამაბრუნებსო.

— უხ, ხირბეი, ხელში რომ ჩამივარდებოდე ამ სიბნელეში, გიჩვენებდი სეირს. შენ რომ არ გაგცინებოდა, მამა ვერაფერს მიხედებოდა და არც ცხენს მოიკითხავდა, — ბუტბუტებდა გაბრაზებული ბიჭი.

ამასობაში ხირბეიც მიუახლოვდა, ხელი მოჰკიდა და უთხრა:

— ნუ გეშინია, კიბარ, მეც წამოგყვები, ერთად მოვძებნოთ ცხენი. წავიდეთ ჩქარა, რალას ვუყურებთ.

კიბარს გაუხარდა ძმის დანახვა, წელანდელი თავისი მუქარა არც გახსენებია. ბიჭები მხიარული მასლაათით გაეშურნენ ცხენის საძებრად. აღრიანი შემოდგომა იდგა. ამინდს კი არა უშავდა რა, მაგრამ ისეთი ბნელი ღამე იყო, თვალთან თითხ ვერ მიიტანდა კაცი.

ბიჭებმა ხელად მოიარეს და გადაჩხრიკეს მასაკაიას, მსურატას, ჩამანიკისა და სხვა ველები, აქ ძოვდა ხოლმე ბალახს კუაკუალა, მაგრამ ცხენი ვერსად იპოვეს.

— ახლა სადღა უნდა ვეძებოთ? — დაფიქრდნენ ბიჭები.

— ნეტა სად გადაიკარგა, — წაიბურტყუნა კიბარმა, — მეტი

არა მინდა რა, ორმოში ჩაღებოდეს! იქნება განსვენებული ჩამაგუას ნაკვეთზე ვიპოვოთ, საფლავთან?!

კიბარს შიშით კანი აებურძგა და აცახცახდა, მაგრამ რა უნდა ექნა, ცხენი ყველგან უნდა ეძებნა. ბიჭებს ძალიან ეშინოდათ ამ ღამეში ცხენის საძებრად ხეტიალი და ფეხები უკან რჩებოდათ, მაგრამ სხვა რა გზა ჰქონდათ.

შემზარავი სიბნელე იყო. სამარისებური სიჩუმე სუფევდა. ღამის მყუდროებას მხოლოდ ბიჭების ფეხის ხმა არღვევდა.

მამისა ეშინოდა, თორემ აბა, კიბარს სახლიდან ვინ გამოადგმევინებდა ფეხს ასეთ ღამეში. უცხენოდ შინ ვერ დაბრუნდებოდა. კიბარს უნებლიეთ გაახსენდა ძველი ზღაპრები მოჩვენებებზე, ტყის სულელებზე, ალებსა და კუდიან ქალებზე და შიშმა მთლად აიტანა.

პატარა ხირბეისთვის კი არავის არასოდეს არ უამბონია საშინელი ზღაპრები და ამიტომ შიში არაფრის ჰქონდა, მშვიდად მიჰყვებოდა კიბარს.

ბიჭებმა ბუჩქნარს შემოუარეს და ჩამაგუას ნაკვეთზე გავიდნენ. კიბარი შეჩერდა და ხირბეიც შეაჩერა.

— სუ... იყუჩე... შეხედე, აი იქ, საფლავებია... გესმის? თითქოს ვიღაც უსტვენს!

— არა, არავითარი სტვენა არ მესმის! — მიუგო ხირბემ, კიბარი ცოტათი გამხნევდა.

ბიჭმა ირგვლივ მიმოიხედა. კუაკუალა თეთრი იყო და თუ დააკვირდებოდლი, ბნელშიაც კარგად დაინახავდი. კიბარმა მდინარის პირას, სწორედ იმ ადგილას, ჩამაგუას მეუღლე რომ წყალს იღებდა ხოლმე, შორიდან რაღაც თეთრი შენიშნა.

— აგერ, ხედავ, აგერ არ არის ის ტურების კერძი! — წამოიძახა კიბარმა. ბიჭმა გაარჩია, რომ ის თეთრი რაღაც ცხენი იყო. მაგრამ უცებ გაახსენდა ვიღაცის ნაამბობი, წინათ ამ ადგილას მდინარიდან ამოსული ალები უნახავთო. კიბარს შიშისგან თმა ყალყზე დაუდგა. კანკალებდა და ბიჯიც ვერ წაედგა წინ. უცებ თავში აზრად მოუვიდა:

— რა იქნება, აქედან რომ გავძახოთ ცხენს?

კიბარმა რამდენჯერმე ხმამაღლა დაიძახა:

— კუაკუალა! კუაკუალა! კუაკუალა!

მაგრამ ცხენი არ გამოეპასუხა, თავიც კი არ ასწია, არც კი შეივრხა.

— რა ვიღონოთ?

კიბარმა გაბედა და ცხენისაკენ წავიდა, ხირბეიც მიჰყვა. კიბარი შიშით ცახცახებდა, ეგონა, აგერ-აგერ ალი ხელს მტაცებდნენ. სიმინდის ღეროებს ეჭიდებოდა და ფრთხილად მიიწევდა წინ. თან მალმალ ხირბეის მოუხედავდა ხოლმე, მშვიდად რომ მოსდევდა უკან.

ცხენს რომ მიუახლოვდა, კიბარი შედგა, მიწიდან სიმინდის ღერო ამოაძრო და ესროლა. მაგრამ ნასროლმა ცხენამდე ვერ მიაღწია და ხმაურით დაეცა მის ახლოს. კუაკუალამ თავი ასწია, დაიფრუტუნა და ისევ განაგრძო ბალახის ძოვა.

„უფრო ახლოს უნდა მივიდე!“ — გაიფიქრა კიბარმა და რამდენიმე ნაბიჯი კვლავ წადგა წინ. კიდევ ამოაძრო სიმინდის ღერო და რაც ძალი და ღონე ჰქონდა, მოისროლა. მაგრამ, ამჯერად სიმინდის ღერომ ცხენს თავზე გადაუქროლა და მდინარეში ჩავარდა. მის ჩავარდნაზე უცნაური გამყინავი კივილი გაისმა.

ვიღაცა ამოვიდა წყლიდან და ბიჭებისაკენ გამოემართა.

— ვა... ა...ა ა! ვა... ა...! ალ... ლი... ი! — დაიყვირა კიბარმა და შიშისაგან მიწაზე ჩაჯდა, თან სიმინდის ღეროებს ებლაუჭებოდა. კიბარის ყვირილზე ხირბეიც შეშინდა, მაგრამ ამ ღროს დაინახა ყანჩა, კივილით რომ გადაევლო ბიჭებს თავს.

— ერთი შენც, ნეტა საიდან მოგვლანდა ალი! ყანჩა აფრინდა წყლიდან; ისიც დააფრთხე და მეც შემაშინე, — დაუცაცხანა ხირბეიმ კიბარს.

კიბარმა ხელი ჩაჰკიდა ძმას და უშიშრად გაემართა ცხენისკენ. ორივენი მოასხდნენ ცხენს და შინისაკენ გააჭენეს.

შინ ბიჭებმა ცხენი თავლაში შეიყვანეს და დასაძინებლად დაწვენენ. მაგრამ კიბარს დიდხანს არ მოეკიდა ძილი, თუმცა შიშმა უკვე გაუარა. ახლა კიბარს სინდისის ქენჯნა უტეხდა ძილს. სწუხდა, რომ თავის ღროზე არ გაუგონა მამას, ისიც გააბრაზა და თვითონაც შიში ჭამა. ხირბუი რომ არ წაჰყოლოდა, რა ეშველებოდა?!

„მამა მართალია... ყველაფერში მართალია. ძალიან გაუგონარი, ზარმაცი და ჯიუტი ვარ, დედის ნებიერი და ამიტომ არაფრის გაკეთების უნარი არა მაქვს. ასე არ შეიძლება, ამიერიდან უნდა გამოვსწორდე. მაშ, როგორ არ უნდა მრცხვენოდეს, რომ ჩემზე პატარა ხირბუი მჯობნის“...

დაღლილ ბიჭს კარდალაში გაციებული ღომი აღარც გახსენებია. მაინც კმაყოფილი იყო ამ საღამოთი. გულში თავისთვის რაღაც მტკიცედ გადაწყვიტა და ბოლოს, ფიქრებით მოქანცულს, ძილმა წაართვა თავი. პირზე ღიმილი დასთამაშებდა. ძილში იგრძნო, რომ ვიღაცამ მზრუნველობით წაახურა საბანი.

გ. ვანანსკიძე

საქართველოს
საბავშვო ლიტერატურის
საქართველოს

სკოლიდან არც ისე მოშორებით ვცხოვრობდით, მაგრამ უბედურება ის იყო, ჩვენს სახლსა და სკოლას ერთი პატარა მდინარე ჩამოუდიოდა შუაში. ზაფხულობით კი წყალი ძალიან იკლებდა, ადგილ-ადგილ შრებოდა კიდეც და მდინარეზე გადასვლა სულ იოლად შეიძლებოდა. მაგრამ მაინც მთის მდინარე იყო და ვერ ენდობოდა კაცი.

გაავდარდებოდა თუ არა, მდინარე აღიღებოდა, ნაპირზე გადმოდიოდა და გაავებული მოაგორებდა აქაფებულ ტალღებს.

დეიდა ცისო სკოლასთან ცხოვრობდა. მდინარე რომ აღიღებოდა ხოლმე, ღამეს დეიდა ცისოსთან ვათევდით, რომ რაიმე უბედურება არ შეგვემთხვეოდა, ასე ვყავდით დედას გაფრთხილებული. ჰოდა, შინ ჩვენი დარდი არა ჰქონდათ ხოლმე.

სამნი ვიყავით — მე, ჩემი უმცროსი და სელმა და ჩვენი მეზობლის ბიჭი მკანი. ყველაზე უფროსი მე გახლდით.

შემოდგომა იდგა: ღრუბლიანი დღე იყო. დილიდანვე ცრიდა. სკოლაში წასვლის წინ დედამ ისევ გაგვაფრთხილა, თუ მდინარე აღიღდეს, დეიდასთან დარჩითო.

მთელი გზა გადაუღებლად წვიმდა. სკოლის ეზოში რომ შევედით, მაშინ სულ კოკისპირულად დაუშვა. მაგრამ წვიმამ სწრაფად გადაიღო, ღრუბელიც გაიფანტა, ცამ წარბი გახსნა და განათდა.

სალამოს, შინ რომ ვბრუნდებოდით, მე და მკანი ხელში ავიყვან-

დით ხოლმე ჩემს დაიკოს და ფრთხილად გადავიდოდით ბოგირს
მაგრამ ამჯერად სახტად დავრჩით. ბოგირის სახსენებელიც აღარ
იყო — მდინარეს წაეღო.

მოსაღამოვდა, მზემ აიკრიფა უკანასკნელი სხივები. ჩვენ კი რა-
ტომღაც გავმამაცდით და ფონის მოძებნა გადავწყვიტეთ. ჩემზე მე-
ტად მკანიმ გამოიღო თავი, აქაოდა ფონის მოძებნა კარგად ვიცო.

მდინარის ნაპირს გავუყევით, ფონის ძებნაში საკმაოდ დავშორ-
დით სკოლას. მარტო რომ ვყოფილიყავი, რა შემაჩერებდა, აუცი-
ლებლად გადავლახავდი მდინარეს, მაგრამ ახლა რას ვიზამდი, სელმა
და მკანი მახლდნენ, მეშინოდა, არაფერი დაშავებოდათ.

მდინარე თანდათან მატულობდა. როგორც შემდეგ გავიგეთ, იმ
დღეს თურმე მთებში დიდი წვიმა ყოფილიყო. ვიფიქრეთ, უკან და-
ბრუნდეთ, ღამე დეიდასთან გავათიოთო, მაგრამ უკვე ბნელოდა და
გზა ვეღარ გავიგნეთ.

სელმა დაიღალა, არც იყო გასაკვირი, აბა რა დაემართებოდა
პატარა გოგოს, შეეშინდა საწყალს და ღრიალი მორთო. მკანი, რაც
არ უნდა იყოს, ბიჭი იყო და არ ატირებულა, თუმცა მასაც უბრწყინ-
ნავდა თვალებში ცრემლი. სიმართლე რომ გითხრათ, ჩემს გულს ბა-
გაბუგი გაჰქონდა. გამოუვალ მდგომარეობაში ჩავცვივდით, —
აღარც შინ წასვლა შეგვეძლო და აღარც დეიდასთან დაბრუნება.
სწორედ ამაზე იტყვიან: არც იქით და არც აქეთო.

მდინარე ბორგავდა, მძვინვარებდა, შიშს გვგვრიდა. ავდექით და
ამ საშინელ ხმაურს გავერიდეთ, ტყეს შევაფარეთ თავი. ბავშვები
ხშირად დავდიოდით ხოლმე ამ ტყეში, მაგრამ ბნელ ღამეში მეტის-
მეტად უღრანი და გაუვალი მოგვეჩვენა. მშიშარა არა ვარ, მაგრამ
მაშინ ისე შემეშინდა, კინაღამ დავიყვირე, იქნებ ვინმე მოგვეშვე-
ლოს-მეთქი. მერე კი შემრცხვა ჩემი თავისა, თანაც არ მინდოდა.
უფრო მეტად შემეშინებინა ჩემი პატარა თანამგზავრები. წუთით
მოვათვალეიერე გარემო და გზა განვაგრძეთ. თუმცა თვითონ არ ვი-
ცოდი, სად მივდიოდით.

უეცრად ჩვენ წინ რალაცამ გაიელვა და ჩაქრა. ასე ინთებოდა

და ქრებოდა ცეცხლის ნაპერწკალივით. სელმამ შიშისაგან ღრიალი
 მორთო. საბოლოოდ დავრწმუნდი, ჩვენი საქმე ცუდად იყო. უცბად
 დაბალი ტოტებგაშლილი რცხილა დავინახე. სხვა გამოსავალი არ
 გვქონდა, გადავწყვიტეთ, რცხილაზე გაგვეთია ღამე.

სელმა ვერა და ვერ აცოცდა ხის ქვედა ტოტზე. მკანი მხრებზე
 დამადგა და როკზე აძვრა. მერე ორთავემ დიდი ვაი-ვაგლახით ავათ-
 რიეთ ხეზე სელმა. ახლა მე გამომიწოდა მკანიმ ხელი და სამივენი
 ხეზე აღმოვჩნდით. ძნელი წარმოსადგენია, რაც იმ საშინელ ღამეს
 განვიცადე. ჩვენი რცხილის ქვეშ ტურები დაძრწოდნენ, სიბნელეში
 ცეცხლის ნაპერწკლებივით უელავდათ ყვითელი თვალები. მამაჩემის
 ნათქვამი გამახსენდა — მხეცები შორიდან გრძნობენ ადამიანის სუნ-
 სო. ნამდვილად სუნი იკრეს-მეთქი, — ვფიქრობდი გულგახეთქილი.

ხის ქვეშ ტურების ხროვა დასუნსულებდა, გააგებულები აკაწ-
 კაწებდნენ კბილებს. შემდეგ ცოტა ხნით იფანტებოდნენ ტყეში, მაგ-
 რამ ისევ მალე ბრუნდებოდნენ უკან, ეტყობოდათ, გემრიელი ლუქ-
 მის დაკარგვა ენანებოდათ.

ისევ გადაულებლად წვიმდა. სელმა რომ არ გათომილიყო. პი-
 ჯაკი გავიხადე და ჩავაცვი. მერე ჩემი კები დავახურე, ისე მოუხდა,
 იფიქრებდი, ბიჭიაო. „როგორ მოვიქცე, რა მეშველება, ხიდან რომ
 ჩამოვარდეს“, — გავიფიქრე და გამოსავალიც მოენახე: ჩემი ქამა-
 რი ვადავაბი მკანის ქამარს, სელმა მაგრად მივაკარი ტოტზე და, უფ-
 რო იმედიანად რომ ვყოფილიყავით, აქეთ-იქით მე და მკანი მოვუს-
 ხედით და ხელები მოვხვით. სელმა დამშვიდდა, გაყუჩდა და მალე
 მშვიდი ფშვინვა ამოუშვა.

— ვინ ფშვინავს? — ვიკითხე მე.

— სელმამ დაიძინა, — მიპასუხა მკანიმ; — შეიძლება, სულ
 ცოტა ხანს მეც დავიძინო?

— არა, არ შეიძლება, — მივუგე მკანის და მაშინვე გავაღვიძე
 სელმაც.

მეშინოდა სამივეს არ დაგვძინებოდა. ვაი ჩვენი ბრალი, ხიდან
 რომ ჩამოვვარდნილიყავით რომელიმე, პირდაპირ პირდაღებულ

მხეცებს ჩაუვარდებოდათ ხახაში. მოდი, ბავშვებს ძილს დავუძლიან
 თხოზ-მეთქი ვიფიქრე და შევაშინე:

— დაგვეძინება თუ არა, მგლები ამოვლენ ხეზე და ძირს ჩაგ-
 ვაგდებენ. მგლები ღამ-ღამობით დაძრწიან ტყეში და უეჭველად მიხ-
 ვდებიან, რომ გვეძინავს.

— მერე მგლებს შეუძლიათ ხეზე ასვლა? — დაეჭვდა სელმა.

— რა თქმა უნდა, შეუძლიათ. რამ მოკლა ჭემალი? ხეზე დაიძი-
 ნა, მგლებმა იყნოსეს და მაშინვე ძირს ჩამოაგდეს. არ იცოდი ეს ამ-
 ბავი?

ჩემს ნათქვამში ძალიან ცოტა სიმართლე ერია; მაგრამ მკანიმაც
 კი დაიჯერა და დამემოწმა კიდევ.

— მაშინ აღარ დავიძინებ, — თქვა შეშინებულმა სელმამ.

რალა არ მოეჩმახე იმ ღამით. მე თვითონ მიკვირდა, საიდან ვი-
 გონებდი იმდენ ამბავს. სელმა და მკანი სუნთქვაშეკრულნი მისმენ-
 დნენ. მერე მკანიმაც დაიწყო მოყოლა, მაგრამ მალე გაჩუმდა, ეტყო-
 ბა, ველარაფერი მოიგონა.

ღამე კი ნელ-ნელა მიიზღაზნებოდა, ასე მეგონა, აღარ გათენ-
 დებოდა. დროდადრო ვსტვენდი კიდევ, რომ არ დაგვეძინებოდა. თი-
 თქმის აღარაფერი დავგრჩა მე და მკანის მოსაყოლი, შუალამე კი
 გადასულიც არ იყო. უცებ გამახსენდა ერთი თამაში — „ინა გუაპა“.
 მოდი, ვითამაშოთ-მეთქი ვთხოვე ბავშვებს, ვიფიქრე, გავერთობით
 კიდევ და დროც მალე გავა-მეთქი. ეს თამაში ასეთი იყო: მუხლზე
 უნდა დაგედო ორი თითი, შემდეგ ერთ-ერთი მოთამაშე იწყებდა
 თვლას. იმ მოთამაშეს, ვის თითზედაც დამთავრდებოდა უკანასკნელი
 სიტყვა, თვალდახუჭულს უნდა დაეჭირა თამაშის სხვა მონაწილენი.
 მაგრამ ჩვენს მდგომარეობაში კუკუმალობას თამაში ხელს არ გვაძ-
 ლევდა. ამიტომ თამაშის ბოლო ნაწილი შევცვალე. წაგებულს ბულ-
 ბულივით უნდა დაესტვინა. ბელურასავით ეჭიკჭიკა ან მამალივით
 მაინც დაეყოლა. თამაშმა გამოგვაცოცხლა და ძილი გავვიფრთხო.

ეს თამაშიც მალე მოგვებზრდა, მაგრამ როგორც ნელაც არ უნდა
 გასულიყო დრო, ღამემ ბოლოს და ბოლოს გზა მისცა ნანატრ დი-

ლას. ოდნავ ინათა თუ არა, ხიდან ჩამოვედით და გზას დავადექით. მდინარესთან რომ მივედით, მკანიმ დაიყვირა! „შეხედეთ, შეხედეთ!“ მდინარის გადაღმა ხალხი მოჩანდა. ისინი ბევრნი იყვნენ, და რაც მთავარია, მათ შორის დედა ვიცანით. სელმა ისე აღელდა, სიხარულისაგან ტირილიც კი დაიწყო.

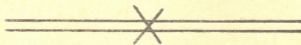
დედასთან რომ აღარ მივედით ღამის გასათევად, თურმე დედას შეატყობინა. დედამ მეზობლები გააღვიძა და მალე მთელი სოფელი წამოსულა ჩვენს საქებრად. რა თქმა უნდა, ყველაზე მეტი მე მომხვდა, როგორც უფროსს.

მეორე დღეს ყველა ჩვენს ამბავს მეკითხებოდა. პიონერხელმძღვანელი კუნტაც კი მოვიდა ამბის გასაგებად. ის იყო თავი უნდა მომეწონებინა — ხომ ხედავთ, როგორი მოსაზრებული და მამაცი ვარ-მეთქი, რომ დედაჩემის დარიგება მომაგონდა: „ტრაბახი უგუნურობაა“.

მ. წიგნი

საქართველოს
საბავშვო ლიტერატურის
საქართველოს

საქართველოს
საბავშვო ლიტერატურის
საქართველოს

I

კამეჩები მშვიდად იწვნენ ჭაობში და იცოხნიდნენ, ზმორებ-
ზმორებით ხან ერთ გვერდზე გადაწვებოდნენ, ხან მეორეზე, ხან კი
ისე ღრმად ჩაეშვებოდნენ თბილ ლაფში, რომ ყურები, დრუნჩი და
უკან გადაგრეხილი რქებიღა მოუჩანდათ. აბეზარი ბუზანკალები
ბზუილით დასტრიალებდნენ წუმპეში ჩაწოლილ კამეჩებს და დასაჯ-
დომს დაეძებდნენ. მაშინ გაბეზრებული კამეჩები თავს გაიქნევდნენ
ზოლმე და იყო რქების ყრუ ჩახაჩუხი. რა კარგი იყო ზაფხული! რა
დიდებული სამყოფელი იყო კამეჩებისთვის ამ თაკარა სიცხეში გრი-
ლი შლამითა და წებოსებური მოყვითალო ტალახით ჩაგუბებულ-
ჩაჭაობებული მდინარის მდოვრე.

ნებივრად გაწოლილ კამეჩს ჯერ დედა კუ შეაცოცდებოდა ზურ-
გზე, კარგად მოიკალათებდა, შემდეგ პატარებსაც უხმობდა თავის-
თან. რა ჯობია აქ ძილსა და მოსვენებას? ნამდვილი განცხრომაა!
ქვემოდან კამეჩი გათბობს, ზემოდან მზე გაცხუნებს!

ფურკამეჩ ბაჩას ერთი შეხედვითაც გამოარჩევ, სხვებზე გაცი-
ლებით დიდია, თავკისერი და გულმკერდი ჩამრგვალებულ-ჩასუქე-
ბული აქვს, ვეება მუცელი და ზორბა ფეხები ნამდვილი ფალანგის
შესახედობას აძლევს. ქეჩოს გაყოლებით წაბლისფერი ბალანი
უბიბინებს, ქვემოთ და ქვემოთ კი თხელდება, რბილდება და ნაზდე-
ბა. ახლა მისი სამფად ჩაკეცილი ლაბაბი რად ღირს! რქებს სულ ნუ-
ღარ იკითხავთ! შავი, ლაპლაპა, ღონიერი, ძირში თითქოს საგანგე-

ბოდ გაპრიალებული, ზევით კი ხორკლიანი, შნოიანად გადაგრეხილი... ერთ კამეჩად მარტო ეს რქები ღირს.

ულელში შეაბამენ, სამოც ფუთს დაუდებენ, ის კი ისე მსუბუქად გასწევს, თითქოს აქ არაფერიაო, მზის ჩასვლამდე ფეხი არ შეეშლება და გვიან ღამით ისევ ღინჯი ნაბიჯებით მობრუნდება ფერმაში.

და აი, აქ, მდოვრეში, დასვენების დროსაც, ჯოგის ამ მშვენებას თავი ამაყად უჭირავს, მაძლარი და კმაყოფილი ფურკამეჩი არც კუსთან „გათამაშებას“ თაკილობს. ისე მადიანად იცოხნის, პირიდან სულ ქაფი გადმოსდის, ყურებს აბარტყუნებს, ხოლო დიდრონი შავი თვალები ნეტარებისაგან მიულულავს. ხანდახან მაღლა ამოიწევა. ტალახიდან კუდს ამოიღებს, ლაზათიანად მოიქნევს და გავაზე მოკალათებულ კუს ტლაპოში თავდაყირა ტყაპანს მოადენინებს. მაგრამ წყლის აბჯრიან მკვიდრს ავიწყდება, ვისთან აქვს საქმე. ეტყობა, მხოლოდ შორიდან იცნობს თავმომწონე ბაჩას. გაიხედავ და დედაბუდიანად ისევ უკარება ფურკამეჩის ზურგზეა თბილად მოკალათებული. ბაჩა ერთს კიდევ გამოხედავს, წამოიწევა და მუხის ფესვივით დაჯვარკნილ, ტალახში ამოზინთულ კუდს ისე ჩასცხებს და ჩაუხათქუნებს თავში, რომ დარეტიანებულს სულ თავდაყირა გადაუძახებს ლაფში. ასე თავდება უწყინრად დაწყებული თამაში. ამის შემდეგ კუ ზემოთ პირს აღარ იზამს, არის მიყუჟული ფსკერზე და ტკივილებს იშუშებს.

საძოვრები სიმინდის ყანების გვერდით იყო გადაშლილი. შუა მინდორზე ტანაყრილი მსხლის ხე იდგა, მწიფე ნაყოფით დახუნძლული. ამ ხის გამო მთელს უბანს და მოსაზღვრე უღრან ტყესაც „ქოჩორა მსხალს“ ეძახდნენ.

სანამ კამეჩები ტბორში ნებივრობდნენ, მწყემსი ბიჭები მსხლის ძირას კენჭობანას თამაშობდნენ. ესენი სოფლის რვაწლიანი სკოლის პიონერები იყვნენ. მათ გადაეწყვიტათ, ზაფხულის თავისუფალ თვეებში კოლმეურნეობის ფერმას კამეჩების მომწყემსვაში დახმარებოდნენ.

- ცხრა!
- თხუთმეტი!
- ოცდახუთი!

მოისმოდა მხიარული შეძახილი. კინკლაობდნენ, ჩხუბობდნენ, დაობდნენ, ყველას მოგება უნდოდა.

ამ ურიაშულს დროდადრო ხიდან ჩამოვარდნილი მწიფე მსხალი შეწყვეტდა. ქოჩორა ხე თითქოს განზრახ, ყველაზე გულფიცხს ჩასცხებდა თავში მწიფე ნაყოფს და მოჩხუბრებს მყისვე გააზავებდა.

ბიჭები ისე იყვნენ გართული კენჭობანას თამაშით, დროზე ვერ შენიშნეს, რომ მზე გადახრილიყო, კამეჩები ტბორიდან ამოსულიყვნენ და მწვანე ბალახს მაღიანად შეექცეოდნენ. მშვიერი იყო პირუტყვი. ხუმრობა ხომ არაა, მთელი დღე ლაფში უჭმელად წოლა! რა გინდ განცხრომით არ უნდა დაისვენო, კუჭი კუჭია...

ფურკამეჩი ბაჩა ჯოგს ჩამოშორებოდა და ყანის ნაპირას ძოვდა განმარტოებით.

ბალახით პირგამოვსებული თავს წარამარა მალლა სწევდა და ღობის ზემოდან მსუნაგად შეავლებდა თვალს ჩატარებული სიმინდის ყანას. შემდეგ უკან მოიხედავდა, მწყემსი ხომ არ მითვალთვალეზო, და მშვიდად განაგრძობდა ძოვას. როცა დარწმუნდა, ახლოს მოცილე არავინ ჰყავდა, თავისი დაჯვარკნილი რქა ისე ღონივრად ამოჰკრა ღობეს, წნელი და მესერი სულ ტკაცუნითა და ბზრიალტრიალით აფრინდა ჰაერში.

ბაჩა ისე უღარდელად შებაჩუნდა სიმინდის ყანაში, თითქოს თავისი ნათეს-ნათოხნი და ნამარგლი ყოფილიყოს და ახლა წვითა და დაგვით მოწეული ჭირნახულის ასაღებად მოსულიყოს. შეუდრეკელი და საკუთარ ძალაში დარწმუნებული ბაჩა გრიგალივით დატრიალდა ყანაში და ერთი სვრელი ჭყინტი სიმინდი თვალისდახამხამებაში ჩადგვლივდა.

ყიჟინით წამოცვივდნენ პიონერები და კამეჩებს გზა მოუჭრეს.

ნახირს დაედო თავი და პირის ჩასატკბარუნებლად ყანისკენ ბაჩას კვალს გაჰყოლოდა.

ახლა ბაჩა უნდა გამოედენათ ყანიდან, მაგრამ ეს არც ისე იწყებოდა. საქმე იყო. სახრეები წიოდა ჰაერში, მაგრამ ბაჩა, თითქოს ბუზი აფრენოდეს, ჯიქურ მიიწევდა წინ და ყანაში ღრმად შედიოდა. ხან მარჯვნივ, ხან მარცხნივ გადაიქნევდა თავს და ძირიანად მოთხრილ, შუამდე ჩაღეჭილ ღეროს ბიჭებს შემოუქნევდა. ბევრი სახრე მოხვდა ბაჩას იმ დღეს, მას აინუნშიც არ ჩაუგდია და რძიან ტაროებს დინჯად და მაღიანად ახრამუნებდა.

სიმინდი რომელ კამეხს არ უყვარს, განსაკუთრებით ჭყინტი, რძიანი ტარო, თავისი დაშაქრული ღეროებით, მაგრამ ბაჩასავით ალბათ არც ერთს.

თუ ნებით მისცემდნენ, ხომ კარგი, თუ არადა, თვითონვე იშოვიდა სასუსნავს. ახლოს რომ ვერ მოიხელთებდა, მთელ ღამეს ივლიდა, და ბოლოს საღმე მინც მიაგნებდა ყანას, ღობეს ჩაღეწავდა. შევიდოდა შიგ და იმდენს ჭამდა, მუცელს გადმოიბრუნებდა.

ვის შეეძლო წინ გადასდგომოდა ბაჩას? გამოცდილი მწყემსები თუ დაიმორჩილებდნენ, თორემ ამ ჩიორა ბიჭებს ბუზადაც არ აგდებდა.

იმ დღესაც, კარგად გამოძღა, მოიქნია რქები, ახლა სხვა ადგილას ჩამტვრია ღობე და კმაყოფილი ფერმისაკენ გაემართა. მაშ არა და ადრე ჩაღეწილ ღობეს დაუწყებდა ძებნას. მწყემსებს ორ ადგილზე შეექნათ ღობე შესაკეთებელი.

— თამაში მანამ შეიძლება, სანამ ბაჩა წევს და იცოხნის! — თქვა გულდაწყვეტით როზანმა, — ცალი თვალი მაშინაც მისკენ უნდა გეჭიროს. თუ ნაპირზე ამოვიდა, მორჩა, კუდში უნდა გამოება, თორემ მაშინვე ყანაში შერგავს თავს.

საათბეიმ კონა წნელი მოიტანა, ხენეშით დაყარა ღობესთან და იმახუჭუჭა შავგვრემან ბიჭს მიუბრუნდა:

— ეჰ, მიშიკო, მიშიკო, სულ გაფუჭდა შენი ბაჩა! ღობეების ლეწვა და ყანების გაპარტახება ხელობად გაიხადა.

— დამნაშავე მე ვარ, ვერ მოვასწარი ნამარგლი სიმინდით გამეძლო, არ მეცალა, და ბაჩამ თვითონ უშველა თავს, — მიუგო მიშიკომ.

— აი, ჩემი გაბანი, დაელოცოს ქედი! უწყინარი, მშვიდი კამეჩია, ღია კარებშიც არ შევა სამარცხოზე, ღობის გატეხვა რას მიქვია. ფიქრადაც არ მოუვა.

— რაც არ უნდა აქო, ჩემი ბილგა მაინც ჯობს შენს ჩანჩურა გაბანს! — შესძახა საათბეიმ.

— ჩემი უკეთესია...

— არა, ჩემი...

შეიქნა ერთი ყრიაშული; ყველა თავის კამეჩს აქებდა.

— ბაჩამ პირველი ადგილი დაიკავა... ღობეების ჩამტვრევასა და ყანების „დატბორვაში“... ჯილდოდ სახრე ეკუთვნის რქებს შუა, ეეი! აბა, მოართვით ჯილდო! — წამოიყვირა მუშნიმ და მაგრად დაუსტვინა.

მიშიკო გულდამღღრღული უსმენდა ამ აყალმაყალს, მაგრამ რა ექნა, რასაც ბაჩაზე ამბობდნენ, სრული სიმართლე იყო. გაუტყდა სახელი მის საყვარელ ფურკამეჩს.

პირუტყვს ადამიანი უყვარს, ამ სიყვარულს სიტყვებით ვერ გამოხატავს, მაგრამ საქციელით ხომ ზოგჯერ მეტის თქმა შეიძლება...

საკმარისი იყო მიშიკოს ხმამალლა დაეძახა „ბაჩა!“, ფურკამეჩი მაშინვე ყურებს დააბარტყუნებდა, თავს მალლა ასწევდა და რბილად, ძალზე რბილად მიუგებდა: — ო-ა-ა-ყ!

უნდა ჩაგეხედა მაშინ ბაჩას ბედნიერებით სავსე თვალებში. პირუტყვი წუთით ფშვინვასაც კი შეწყვეტდა, რომ უშეცდომოდ გაერკვია, საიდან ეძახდა პატარა მწყემსი და მაშინვე უზარმაზარი ტანის მძიმე, მაგრამ მოხდენილი ზოზონით მისკენ წაბაჩუნდებოდა.

მიშიკო კარგად უვლიდა საყვარელ ბაჩას. სხვები თუ მარტო ბალახს ძძოვებდნენ, ის ყოველდღე გამოზნორულ სიმინდს გორასავით დაუხვავებდა, ხანდახან კი გაუთოხნავად მიტოვებულ სასილოსე ყანაში შეუშვებდა და გულს კარგად მოაფხანინებდა. რქაზე ბაწარშებმულ კამეჩს უკან რომ გამოიყვანდა, ღობეს ისე კოხტად შეაკეთებდა, კაცი ვერაფერს შეამჩნევდა; კამეჩს კი არა, თითქოს ჩიტსაც არ გადაეფრინოს ზედ. იქნებ ამიტომაც შეეჩვია ბაჩა ყანაში შეპარ-

ვას! დანაშაულში თვითონ მიშიკოს ედო წილი და მარტო ბაჩას რად უნდა დადებოდა ბრალი!

პატარა მწყემსის გადამეტებული ერთგულება შეუმჩნეველი არ დარჩენილა. ერთმა კოლმეურნემ შეისწრო ბიჭი ეშმაკობაში და დაუცაცხანა:

— შენ, ჰეი, ბალო, კამეჩს ნუ აფუჭებ მანდ! ყანაში შეპარვას დაეჩვევა, ღობის გატეხვას ისწავლის, დასაკლავი გახდება.

ენამ უყვილა იმ გულთმისანს. ასეც მოხდა, საქციელი წაუხდა ბაჩას, გაწუწკდა, გათავებდდა. რით გათავებოდა ყველაფერი ეს? ნუთუ ამის გამო დაკლავდნენ ან გაყიდდნენ ფერმის მშვენებას?

მიშიკოს ამის გაფიქრებაზეც კი თმა ყალყზე დაუდგებოდა ხოლმე.

ლდესაც, ღობე რომ შეაკეთა, მაშინვე გაშორდა ამხანაგებს: — არ გამამხილოთო, შეეგედრა ბიჭებს და შეწუხებული ხმით თავის უკუღმართ ფურკამეჩს უხმო:

— ბაჩა, ბაჩაა!

— ო-ა-ა-ყ, ო-ა-ა-ყ! — ალაღმართალივით წამოსწია თავი პირუტყვმა და პატარა მწყემსისკენ მინდობილი მძიმე ნაბიჯით ისე გაეშურა, ფართხუნა ყურებიც კი მისკენ ჰქონდა მიშვერილი.

პირუტყვზე განწყენებულმა მიშიკომ სახრე მოიმარჯვა, რომ ღობის გატეხისთვის სამაგიერო მიეზლო. ბაჩა სახრეს ვერ ამჩნევდა და რამდენადაც უახლოვდებოდა ბიჭუნას, იმდენად უფრო ხმამაღლა ყოყინებდა?

— ო-ა-ა-ყ, ო-ა-ა-ყ!

მიშიკოს შემართული სახრე ხელში შეაცივდა. მას ხომ ბაჩასთვის არასოდეს შემოეკრა. კამეჩი შეჰყურებდა ერთგული და მორჩილი თვალებით და ბიჭუნამ მის თვალებში საკუთარი ორეული დაიჭირა.

კამეჩი მივიდა, ჯერ დაყნოსა განუყრელი მეგობარი, შემდეგ თავი გულზე მიადო. მიშიკოს სახრე ხელიდან გაუვარდა, კამეჩს მიეხუტა და კისერზე ხელი გადაუსვა.

— მეც დამნაშავე ვარ, — ბუტბუტებდა ის, — რატომ არ გაქცა
მე დღეს სიმინდი, დილიდანვე კენჭობანას შვერჩი...

II

კვირას მიშიკო სხვებზე ადრე მივიდა ფერმაში. კვირაობით,
როგორც წესი, კამეჩები ზღვაზე უნდა გაერეკათ, რომ მარილიანი
წყლის ნელთბილ ტალღებში ებანავებინათ.

თვითონ მიშიკოსაც ძალიან უყვარდა წყალში ყურყუმელობა
და სული მისდიოდა, ისე უნდოდა ზღვაზე წასვლა.

მიშიკომ თადარიგი წინა დილიდანვე დაიჭირა, ახლა კი მოსვლის-
თანავე თავის საყვარელ ბაჩას დაუძახა. ფურკამეჩი მხიარული ყო-
ყინით გამოეხმაურა და თავაწეული წამოვიდა ბიჭისკენ.

პატარა მწყემსი ჯერ მოეფერა კამეჩს. რქებშუა დაყრილ ქო-
ჩორზე ხელი გადაუსვა, მძლე ქედზე წაუთათუნა და შემდეგ ბაწარი
საიმედოდ შეება. ბაჩა მორჩილად მიჰყვა თავის მეგობარს. მიშიკომ
კამეჩი ქოჩორა ტყეში შეიყვანა. მზრუნველ ბიჭს მისთვის გამოზმი-
რული ხავერდოვანი სიმინდის გორა დაეხვავებინა. სიხარულისაგან
ბაჩამ უნებლიეთ დაიზმუვლა:

— ო-ა-ა-ყ, ო-ა-ა-ყ! — და საჭმელისაკენ ღონიერად გასწია.
მიშიკომ ბაწარი მიუშვა და თვითონ კი კმაყოფილი განზე გადაა. ბა-
ჩა საჭმელს მიეძალა, მადიანად ახრამუნებდა წვნიან ღეროებს. პა-
ტარა მწყემსს ღიმილი დასთამაშებდა სახეზე:

— მშვიდად, ჩემო ბაჩა, მშვიდად! ეს სულ შენია! სასილოსე სი-
მინდში გამოვჭერი, არავინ შეგეცილებს, მშვიდად ჭამე, შორი გზა
გვაქვს და არ მოგშივდეს, ოღონდ ღობესა და სამარცვლე ყანებს მო-
ეშვი და ჩიტის რძესაც არ დაგაკლებ. ხომ მოეშვები, ბაჩა! — უცებ
შეუწყრა მწყემსი, — ხომ მოეშვები! — გაუმეორა უფრო ხმამაღლა,
თითქოს პირუტყვს პასუხის გაცემა შეძლებოდეს. ბაჩა მადიანად ახ-
რამუნებდა სიმინდის ნორჩ ღეროებს, ბიჭის მუქარას ყურადღებას
არ აქცევდა.

— ჩემო ბაჩა, შენი წუწკობის გამო შავი დღე დამაწიეს, ყანაში შენ შეიპარე, პასუხი მე მაგებინეს! არც ასე ვარგა, სინდისიც გი საქონელია. თუ კიდევ გატეხ ღობეს, პიონერები დაუსჯელად არ დამტოვებენ. ნუ იქ ამას, ჩემო ბაჩა, შენი ჭირიმე! დღეს მაინც მომასვენე, ახლა ჭამე, რამდენიც გინდა, გაძეხი! მე რე ზღვაზე ნუ გამაწვალე, ერთი გემოზე ვიბანაო, უღარდელად ვიყურყუმელაო. შენი ოინები დღეს მაინც დაივიწყე, ნუ იქნები უმადური!

ბაჩა არც ახლა უგდებდა ყურს, იმოდენა გამონამარგლი თვალსა და ხელს შუა ისე მოასუფთავა, ერთი ნაქურჩალიც არ დარჩენილა. სიმძღრისგან სუნთქვაშეკრულმა და აქოშინებულმა, როგორც იქნა, თავი წამოსწია და კეთილი, მადლიერი თვალებით პატარა მწყემსს შეხედა, თითქოს ეუბნებოდა: — გაიხარე, იცოცხლე, კარგი კაცი გაიზარდო!

მიშიკომ ბაწარს მოსწია და მორჩილი კამეჩი ფეხდაფეხ მიჰყვა. ბიჭები უკვე შარავზაზე გამოდიოდნენ. მიშიკომ ბიჭებს არ დაუტადა, შეახტა ბაჩას ზურგზე, მოხერხებულად მოკალათდა და ბაწარი ნებაზე მიუშვა.

ისე გადაალაჯა ბაჩამ ზღვისაკენ, იფიქრებდი, ნამდვილად იცის, დღეს რომ კვირა არისო.

შორიდანვე, როგორც კი ზღვა გამოჩნდა, კამეჩებმა ფეხს მოუჩქარეს. ძუნძულით გაცვივდნენ ქვიშამოყრილ მინდორზე, ხრეშიან სანაპიროზე ყოყინი მორთეს და ძუნძულითვე შეტოპეს წყალში. აქ თავები დაბლა დახარეს და ხარბად დაეწაფნენ მარილიან წყალს. სვეს, სვეს, ფშვინვით შეისვენეს, დრუნჩი სიამოვნებით მოილოკეს, ისევ დახარეს თავი და თითქოს აქამდე წვეთიც არ დაელიოთ, ისევ წყალს დაეწაფნენ.

კამეჩებს ისე უყვართ ზღვის წყალი, როგორც ადამიანებს შუშხუნა ხვანჭკარა. ბაჩაც გიჟდებოდა ზღვის წყალზე, პირველი შევარდა დასალევად, მაგრამ უკანასკნელმა დაიოკა წყურვილი და შემდეგ,

როგორც მძიმედ დატვირთული კარჭაპი, ნაპირიდან ტალღებში შეტყეპულად ცურდა. მასთან ერთად შეცურდა მიშიკოც. მწყემსი ბიჭი ხან დგა-ფუნით გადაეშვებოდა წყალში, ხან კამეჩს კულში ჩასჭიდებდა ხელს და კუსავით ბაჩას ზურგზე მოიკალათებდა თბილად.

საათბეი მიშიკოს ბაძავდა, თავის მოუსვენარ ბილგას ზურგზე შეასკუპდებოდა, მაგრამ კამეჩი ისე შეიკუნტრუშებდა, საწყალ ბიჭს აქაფებულ ტალღებში უკრავდა თავს.

სულ სხვანაირად ეჭირა თავი რაზანბეის გუბანს. გუბანი აფხა-ზურად აკვნის ლეიბს ნიშნავს. ალბათ, უსაფუძვლოდ არ შეარქმევდნენ ამ სახელს. დინჯად მიცურავდა გუბანი. სწორი და ლეიბივით განიერი ზურგი ჰქონდა. პატარა რაზანბეი ხან მოირთხამდა მის ზურგზე, ხან პირაღმა გაწვებოდა, ფეხს ფეხზე შემოიდებდა და მცხუნვა-რე მზეს მიეფიცებოდა.

კამეჩებს დიდ შესართავთან აბანავებდნენ. სანაპიროს აქ ფართო ზოლივით გასდევს მდინარე. ეს ზოლი ნაწვიმარზე უფრო შეიმჩნევა. წვიმის შემდეგ მთის ჩანჩქერებიდან მღვრიე ნაკადები ჩამოედინება და იწურება მდინარეში. შესართავთან წყალი გაზავებულია და შედარებით ნაკლებად მლაშეა. წუხელ, ნამულამეცს, ზაფხულის წვიმამ გაიხმაურა, მაგრამ, ჩანს, მთებში მერეხი მოვარდნილა, ისეა ჩამუქებულ-ჩაყვითლებული მთელი სანაპირო შესართავის გასწვრივ.

მწყემსებმა წინასწარ დათქვეს, კამეჩები ამ ზოლიდან, შორს, ღია ზღვაში, არ გაეშვათ. იქ უფსკერო ჯურღმულებია, ზღვის კატები და დელფინები დაცურავენ და საშიშიაო. მიშიკოს არც ერთისა ეშინოდა და არც მეორესი, ბაჩას ხომ წყალში შესვლისთანავე ავიწყლებოდა, რომ ხმელეთის ბინადარი იყო. დაადებდა თავს და ისე მოუსვა მდა ფეხებს, თითქოს მეორე ნაპირზე გასვლა ჰქონოდას გადაწყვეტილი.

ახლაც ყველაზე წინ მიიწევდა და განიერი მკერდით მედგრად მიარღვევდა გადაქოჩრილ ტალღებს. თამაშში გართულმა მიშიკომ ვერ შეამჩნია, როგორ მიიღია სანაპიროს ზოლი. თავდაპირველად

ამხანაგები გვერდით მოსდევდნენ. უკან რომ მოიხედა, საათები ბილგას ზურგზე შემდგარიყო და უკან უხმობდა მეგობარს. ახლანდელი მოვბრუნდები, მიუგო მიშიკომ, თავის ფურკამეჩს ბარტყუნა ყურზე, სტაცა ხელი და ღონივრად დაქაჩა:

— მობრუნდი, ბაჩა, მობრუნდი, გვეყოფა თამაში, ნაპირზე გავიღეთ!

გალაღებულ, მაძღარ ფურკამეჩს მიშიკოს სიტყვები ყურში არც შეეშვია. მიცურავდა თავისუფლად და მსუბუქად, აბა, რა ტვირთი უნდა ყოფილიყო მისთვის პატარა მიშიკო! კისერი წაეგრძელებინა, კუდი ლაღად გაეჭიმა, მარილიან მორევში ყურებამდე ჩაფლულს თვალები ხარბად დაეღო და ხანდახან სასიამოვნოდ მლაშე ყლუპს ხახაში გადაუძახებდა ხოლმე.

— გეყოფა, გიბრძანებ, დაბრუნდი! — ახლა რქაში სტაცა ხელი ბიჭმა გავეშებულ კამეჩს და შეეცადა კისერი მოეგრძობა მისთვის. თავი ვერ შეიმაგრა და წყალში მოადინა ტყაპანი. შეკრთა ბიჭი, მხარულით წამოეწია ბაჩას და ისევ ზურგზე შეაცოცდა.

— რას ჩადი, ბაჩა, გეუბნები, გაბრუნდი, აქეთ, ასე შორს, საშიშია! ახლავე გაბრუნდი! — კამეჩს არც ეს სიტყვები ჩაუგდია აინუნში. მაშინ ბიჭუნა ზურგზე შედგა და დოინჯშემოყრილმა ნაპირს გახედა. ბიჭები ერთმანეთზე მიხერგილ დიდრონ ქვებზე იდგნენ და ამხანაგს ტანსაცმელს უქნევდნენ, ისინი ჩიტის ტოლად ჩანდნენ.

— ეე... ე! ეს კი მეტისმეტია! — წამოიძახა სიცივიტ გალურჯებულმა მიშიკომ და უკანასკნელ ხერხს მიმართა. სწრაფად გაძვრა რქებს შუა, რბილ ნესტოში ხელი შეუყო, მაგრად ჩაეჭიდა და განზე გადასწია, თან პირი ზედ ბარტყუნა ყურზე მიაღო და რაც ძალი და ღონე ჰქონდა, ჩასძახა:

— ბაჩა, შე უღმერთო, რას მიშვრები!.. ბაჩა, ბა... ჩა, გაგბრუნდეთ უკან, გვე... ყო-ფა!

კამეჩი თითქოს ახლა გამოერკვა და ბიჭის ამ განწირულმა ძა-

შილმა გონს მოიყვანაო, ოდნავ გვერდზე გადაწვა, წყლის ზედაპირის
თავი მოსწყვიტა და მშვიდად დაიზმუვლა:

— ო-ა-აჲ!

ეს მორჩილების ნიშანი იყო.

ბაჩამ ერთი კი გახედა გამწვანებულ ზღვას და პირი ნაპირისკენ ქნა:

— ოჰო... ეს რა სიშორეზე წამოვსულვართ! — გაუკვირდა მი-
წიკოს და კამეჩის ზურგზე საიმედოდ მოკალათდა.

ნახევარი საათის შემდეგ ისინი სამშვიდობოს იყვნენ. პატარა
მწყემსები მიცვივდნენ ფალავანთან და გულად მიწიკოს სიმამაცე
შეუქეს. ახლა ცხადი იყო, ბაჩას მთელ ფერმაში ბადალი არ ჰყავდა.

— ჩემს გემოზე დამყავს, ვუბრძანებ, წინ მიდის, ვუბრძანებ —
უკან, არც ზღვისა ეშინია, თუ მომინდა, მეორე ნაპირზე გამიყვანს;
შუა გზაზე რომ ვიყოთ, ვუჩუჩულებ თუ არა, უკან გამობრუნდე-
ბა, ჩემი სიტყვა მისთვის კანონია. მააშ, ეგრე მყავს დაგეშილი! —
შეუნახა ნამუსი ბაჩას პატარა მზრუნველმა.

ლაფში ნაწოლ კამეჩებს ტანზე რუხმღვრიე ფერის ტალახი აქვთ
ხოლმე მიმხმარი. ეს სამოსელი მათ ზღვაში ჩაეტოვებინათ და ახლა
სრიალა ხმელი სიმინდის ულვაშისფერი ბალანი, ქონით გაპოხილი-
ვით, უბზინავდათ მზეზე.

ყმაწვილებს წყალში ჯდომით სახე გალურჯებოდათ, ხოლო მო-
შიებულ კამეჩებს რძიანი ბალახი მონატრებოდათ. ზღვის სანაპირო-
ზე მწვანე მინდვრები იყო გადაჭიმული. მაღალი მელაკუდით შეკ-
რულ ჩირგვენარს მუხლამდე ავარდნილი ბალახით მობიბინე მდინა-
რის ვრცელი ჭალები მოსდევდა, ფერდობი კოწახურისა და კვადა-
ცის ბუჩქნარს ჩაემუქებია. გვიმრა იმ სიმაღლეზე გადაქოჩრილიყო,
ცხენიანი კაცი ჩაიმალებოდა შიგ. მთელი ეს თვალუწვდენელი მიდა-
ნო საბალახოდ იყო მიშვებულნი. სიმინდის ყანები ზღვაში მიმოფან-
ტულ პატარა კუნძულებივით ღალანებდა.

ბიჭებმა კამეჩები საბალახოდ გარეკეს, თვითონ დაჩუტული
ბურთი ვაბერეს და ყრიაშული შექმნეს. ზოგმა ანკესი გამართა და
მდინარეში ჩაუშვა. ზოგიც ტყეს შეესია. სწორედ ამ დროს თავის

განუყრელ ლურჯაზე ამხედრებული კოლმეურნეობის თავმჯდომარე ბიდა გამოჩნდა.

— გამარჯობათ, ბიჭებო! — შორიდანვე მიესალმა პატარა მწყემსებს და მარჯვენა ხელი ჰაერში შეათამაშა, შემდეგ უნაგირზე გადაიწია და უზანგიდან მარცხენა ფეხი გაითავისუფლა.

— გაგიმარჯოთ! — ერთხმად მიუგეს პიონერებმა.

— ყოჩაღ, ყმაწვილებო, ყოჩაღ! — თვალი გადაავლო კამეჩებს ბიდამ და მწყემსი ბიჭები შეაქო. შემდეგ უზანგზე შედგა, წელში გაიმართა და ჯოგს გადახედა:

— ყურადღებით იყავით, ბიჭებო, ეგე კამეჩები ყანას უახლოვდებიან, ბაჩა ხომ არაა იქ?

— ბაჩა აგერაა, ნუ შიშობთ, ის დღეს ყანაში არ შევა, ფეხდაფეხ დავდექ! — მკვირცხლად მიუგო მიშიკომ. მიშიკო მაღალ ბუჩქნარში იდგა და თავმჯდომარეს აქამდე არ დაუნახავს.

— აბა, შენ იცი, მიშიკო, აქ ისეთი ყანა დგას, მისი გაფუჭება საცოდობაა, ტანი აუყრია ყამირზე, აი, ნახეთ! — უნაგირზე მიკრულ თოფრაკიდან წყრთიანი ტაროები ამოაძრო, ფუჩეჩი ჩამოაცალა და ფართო მარცვლებით ვაკედილი ტაროები ჰაერში შეათამაშა.

— ნახეთ!

— იქით, ქვემოთ, მეც ვნახე, ღეროზე ოთხი ტარო მაინცაა, სიმინდი ისეთი ღონიერია, ზედ ახვალ და პოპორთან ჩამოჯდები, — მიუგო საათბეიმ.

— აბა, ყველგან მშვენივრად გაიხარა, ისაა რომ ცოტა დავთესეთ, ასეთი ნოყიერი ადგილები დღემდე გამოუყენებელია... მაგრამ მომავალ წელს ვნახოთ... დანაქადი თუ შევასრულე, მოწეული ჭირნახული ორ წელიწადს საკმელადაც გვეყოფა და პირუტყვისთვისაც. — ისევ შედგა თავმჯდომარე უზანგებზე და უსარგებლო ჩირგვნარით დაფარულ ხელუხლებელ ყამირს გახედა.

უნაგირზე რომ დაეშვა, თითქოს გულფიცხობსო, ბედაურს მაგრად გადაუჭირა მათრახი, სულ ჰენებ-ჰენებით აიყვანა გვიმრით მოფენილ ბილიკზე და ბიჭებს ომახიანად გასძახა:

— თქვენი ჭირიმე, ბიჭებო, აბა, თქვენ იცით, ჭკუით!..

მოზურთავეებმა ოც-ოც გოლამდე გაიტანეს, მეთევზეებმა თითო-ოროლა ასხმა წვერა დაიჭირეს. ტყეს მისეულებმა ველური თხილი, პანტა, მკვახე კოწახური და შეფერადებული წაბლი მოზიდეს კალათებით და ჩამავალმა მზემაც ოქროს დალალი მოვარაყებულ ზღვაში ჩაუშვა.

— აბა, თავი დაბლა! — უბრძანა მსუყე ბალახით რუმბივით გაბერილ ბაჩას ხელცარიელმა მიშიკომ. ბიჭი კუდში გამობმული დასდევდა ფურკამეჩს და მთელი დღე არც უთამაშია და არც უთევზავია. ხელი ქოჩორზე წაუთათუნა. კამეჩმა თავი ძირს დახარა. პატარა მწყემსმა ფეხი რქებს შუა დადგა, იქიდან კისერზე გადაინაცვლა, კისრიდან ქედზე ისკუპა და ფართო ზურგზე მოირთხა. იფნის შოლტი ჰაერში შეათამაშა და ზღაზვნით წამოსული პირუტყვი ბილიკზე გაიყვანა.

დანარჩენები ბაჩას კვალდაკვალ ჩამწკრივდნენ.

დინჯი პირუტყვი აუჩქარებლად მიიწვედა წინ, ბიჭები ჩქარობდნენ, მაგრამ კამეჩს, ცა რომ თავზე დაატეხო, ნაბიჯს ხომ ვერ ააჩქარებინებ!

ბილიკი ბილიკს ჰკვეთდა. მოხშირდა მისახვევ-მოსახვევი. ბოლოს საურმე გზაზე გადმოვიდნენ. აქ ჯოგი თავისთავად ორ ნაწილად გაიყო. ჯერ ერთგან გაისმა მხიარული აფხაზური „ანთიცა“, მას მეორეგან „იაირუმა“ მიჰყვა. დათვების ამ სასაცილო საცეკვაოს ბიჭებმა ტაში შეუწყვეს, შეიქმნა ცეკვა-თამაში კამეჩების ზურგზე. აქ კი ვის შეეძლო მიშიკოზე უკეთ „მოეთელა ჩოხა“? გადამტვრეული წნელი ხანჯალივით გაიყარა ქამარში და გაზულუქებულ ბაჩას თითის წვერებსლა აკარებდა გათვითვინებულ გავაზე. ხან შეჰკვივლებდა, ხან შეუსტვენდა; ჩაიჩოქებდა, ჩაბუქნავდა, შეხტებოდა, ხანჯალზე ხელს იტაცებდა და ცერებზე ისე შედგებოდა, თითქოს უჩინარი თოკით ცის გუმბათზე ყოფილიყოს დაკიდებული. შემდეგ ელვის უსწრაფესად გაასავსავებდა ფეხებს და გავიდან ქედისაკენ, ხერხემლის გაყოლებაზე, ცერულით წამოვიდოდა. მოდიოდა, თითქოს

ქარიშხლით აწეწილ შავ ქოჩორს ხელის ერთი აკვრით შეისწორებდა, შემდეგ ისევ შეჰკივლებდა და ცერულით გავლილს ახლა ბუქნით და კოტრიალით მოიტოვებდა უკან.

III

დადგა შემოდგომა. ყანები დაცარიელდა, ჭირნახული აიღეს. ჩალა ხეებზე დაზვინეს. სასილოსე კოშკები ამოყორეს, ოქროსფერი და ვერცხლისფერი ტაროები სასიმიინდემი შეყარეს. წნელის ღობეც გაქრა, მუხლებამდე მწიფე ბალახით — „აჭყუარტალით“ აბიბინებულ ნასიმიინდარში ნახირი თავისუფლად დაბალახობდა. აღარც მწყემსები ჩანდნენ ხოდაბუნებში. მათ დღეობა გაუთენდათ, ახლა საჭირო აღარ იყო პირუტყვის კვალდაკვალ დღედაღამ ტანტალი.

პიონერებმაც დიდი ხანია სკოლას მიაშურეს, წიგნსა და რვეულს მოჰკიდეს ხელი და ოთხფეხა მეგობრებს დროებით გამოეთხოვნენ. გულიდან მაინც ვერ ამოიღო ბაჩა მისმა ერთგულმა მზრუნველმა. მივიდოდა მიშიკო ფერმაში, ჯიბით ტარო სიმიინდს მიუტანდა და თვინიერ პირუტყვს პირს ჩაუტკბარუნებდა.

ბიჭუნამ იცოდა, წელს გვარიანი მოსავალი აიღეს, მაგრამ საფურაჟე სიმიინდი მხოლოდ მეწველი ფურებისთვის ჰყოფნიდათ და როცა მიწდორზე მწვანე ბალახი ბიბინებდა, აზრად არავის მოსდიოდა, გაზულუქებულ ბაჩასათვის სიმიინდი ექმიათ.

მერე რა გამოვიდა, ფურკამეჩმა შეხტა-შეიკუნტრუშა, ტორი უკუყარა. არც ბალახს დააკარა პირი და არც თივას.

— არა უშავს, შიმშილით კუჭი რომ მოეწვება, თივასაც ჭყინტი სიმიინდით შეახრამუნებს, — ხუმრობდნენ ზოგიერთები და განზრახ ერთ მარცვალ სიმიინდსაც არ აღირსებდნენ საღერღელაშლილ ფურკამეჩს.

თივას უგემურად ღეჭავდა. ცოტაოდენს შეჭამდა, თითქოს გემოს უსინჯავსო და განზე გადგებოდა. დამშეული კბილებს ახრქია-

ლებდა. წყალს მიეძალებოდა და დაწვებოდა. გახდა, ფერდები უცვივდა, ლაბაბი დაუპატარავდა, ქედი შეუთხელდა.

— ნახე, თუ ავად არ გახდეს! — ამბობდნენ კოლმეურნეები. — ჩანს, არც ისე სუსხიანი ზამთარი იქნება. მივცეთ დასილოსებული სიმინდი, მაინც გვეყოფა!

რა დიდი სიხარული იყო ბაჩასთვის მიშიკოს ფერმაში გამოჩენა:

— ო... ა... ა... ყ! — გაისმოდა ნაწყენი, ნირწამხდარი ზმული. ბაჩა თითქოს თავის გულისტკივილს უმხელდა ბიჭს.

— ძია მურზაყან, სილოსის დარიგებაში გიშველით, მხოლოდ ნება მომეცით, ბაჩას ცოტაოდენი ვუზიარო, ძია მურზაყან, შენი ჭირიმე!.. მეწველ ფურებსაც მოვუტან და ბაჩასაც...

— კარგი, გაიქეცი, აჰა, ვარცლი, მხოლოდ გამგემ არ გნახოს, შე ჭინკავ, თორემ...

მიშიკო სასილოსე კოშკისკენ გარბოდა, ბაჩა კი ყოყინით უხამობდა ბოსლის ბნელ დერეფანში მიმალულ თავის მფარველს.

უნდა გენახათ ბაჩა, როცა წვნიანი სურნელოვანი ტაროებით პირს გამოიტენიდა! ლალად ასწევდა თავს მაღლა, კუდს ზანტად იქნევდა, საკვებს ახრამუნებდა და ბედნიერებით სავსე თვალებს მიშიკოს შეანათებდა ხოლმე.

მაგრამ ყველა მწყემსი ძია მურზაყანივით დათმობაზე როდით მიდიოდა და არც მიშიკოს ეცალა ყოველდღიურად ფერმაში სასიარულოდ. ხან წისქვილში გზავნიდნენ, ხან კოოპერატივში, ნავთისა და მარილის საყიდლად, ხან დროულად გაკვეთილების მომზადებას ვერ მოასწრებდა, განსაკუთრებით როცა თავსამტვრევი ამოცანა გამოერეოდა. ერთი სიტყვით, ბაჩას ბედნიერი დღე იშვიათად გაუთენდებოდა ხოლმე. მხოლოდ მიშიკოს ერთი რამის იმედი ჰქონდა: კიდევ რამდენიმე თვე და ფურკამეჩს ზაქი უნდა მოეგო. მაშინ ბაგურ კვებაზე გადაიყვანდნენ და ჭყინტი სიმინდის სურნელოვანი სილოსიც თავსაყრელად ექნებოდა. აი, როდის გაიხარებდა ბაჩა და გამხმარი თივით ანატკენ მუცელსაც დაიამებდა... ეს სანუკვარი დღე არც ისე შორს იყო და ცოტაოდენი ბაჩასაც უნდა მოეთმინა, სხვა გზა არ იყო...

დადგა ზამთარი, ნამდვილი აფხაზური ზამთარი. ღამ-ღამოდ გრილი ზღვაური უბერავდა. დღისით მზე ათბობდა საამოდ. ხეივანებში ყვითლად აფეთქებული მიმოზა ჰყვავდა, ლეღების სანაპიროზე ახლად ამონაყარი მწვანე ბალახი ბიბინებდა. ბუჩქის ძირას ნემოს ფაჩუნით იბერებოდა მიწა, ია და ენძელა გასაშლელად ემზადებოდა, სუროებზე გუნდ-გუნდად დაფრინავდნენ ქედნები, შაშვეები მწიფე კურკანტელს მისეოდნენ, ჭანჭრობში ტყის ქათმები ჩაბუდეულიყვნენ, მთვარიან ღამით საზამთროდ მოფრენილი იხვეების ღრუბელი ნიავის სისინს ამოჰყვებოდა ზღვიდან და ნასიმინდარ ველებს დააცხრებოდა.

დეკემბერი რომ მიიწურება და ნარინჯოვანებს დააბინავებენ, აფხაზეთში მხოლოდ მაშინ იტყვიან, ზამთარი მოვიდაო. მაგრამ ზოგჯერ იანვარი დეკემბერზე უფრო თბილია. არც ჩამოთოვს, არც სიფრიფანა ყინულს გადაიკრავს ჩაგუბებული ტბორები, ასე მოსდევს დღე ღამეს. გაიხედავ, ხეში წყალი ჩადგება და ჩიტი-ჩიორა საძირკველს დადგამს. თუმცა, ჩვენში იტყვიან, მარტი თუ წინ არის, ზამთარს ნურც აგინებ და ნურც აქებო. მარტმა, შესაძლოა, ყვავილებით დახუნძლულ ტყემალს და ალუჩას, ვაშლსა და ატამს თოვლის თეთრი ზეწარი გადააფაროს.

იმ წელსაც უჩვეულოდ თბილოდა. ხეხილის ნარგავებმა ვერ გაარჩია გაზაფხული იყო თუ ზამთარი და იანვარში ყვავილი გაშალა. ლურჯი ცა თვალისმომჭრელად კამკამებდა. მოსწავლეები საზაფხულო, მსუბუქი ტანსაცმლით დადიოდნენ სკოლაში. საკლასო ოთახების ბუხრებში ჯერ ცეცხლი არ შეენთოთ.

პირუტყვს დილითვე გარეკავდნენ მინდორში. ხეებზე დაზვინულ ჩალას მინდორშივე დაუყრიდნენ. ასე მშვიდობიანად და კარგად იზამთრებდა საქონელი.

მაგრამ, ზამთარი აფხაზეთშიც ზამთარია! უცებ, სად იყო სად არა, სოფელს მგლის ხროვა დაესხა თავს.

ჩრდილოეთით კავკასიონის მაღალი ქედი საზღვრავს ჩვენს ქვეყანას. ის იცავს ამ მზიურ მხარეს სუსხიან თოვლბუქისაგან და გამ-

ყინავი ქარიშხლებისაგან. ეს ცათამბჯენი საიმედო კედელია მზეს ფიცხებული აფხაზეთის სასთუმალთან. მის მაღალ ქეჩოზე ოქტომბერშივე ჩამოთოვს ხოლმე და მაღალი მწვერვალები შაქრისყინულოვან კონუსებს დაემსგავსებიან. შემდეგ და შემდეგ ზამთარი დაბლა მოცოცავს, ქოჩორა ხეებსა და ხეობებს თოვლითა და ყინულით ამოავსებს და იქაურ მკვიდრთ ლუკმას გაუქრობს. მგლები მოითათბირებენ, რა ვქნათ, რა გზას დავადგეთო? და ერთბაშად სოფლის გზებსა და ბილიკებს დაუყვებიან. ქვევით სითბოსთან ერთად საკბილოც თავსაყრელად ეგულებათ.

საკბილო კი ბლომად ეგულებათ, მაგრამ შავ ღღეში მყოფთ ავიწყდებათ სამგლედ დატენილი ორლულიანი თოფები... ამასაც ხომ ანგარიშის გაწევა უნდა? იმ თხისა არ იყოს: მხალი რომ დაინახა და ღობე კი ვერა.

სოფელში ერთბაშად გავარდა ხმა, წუხელ ხიფაფის თხა მგლებს შეუჭამიაო. საცოდავ დედაბერს თურმე რქა და ჩლიქებილა უპოვია ტყეში. პატრონის ცოდვა, თორემ თხაზე ახიაო, თავნება ვინმე ბრძანებულაო, ამბობდა ხალხი. ჯერ ხუმრობდნენ, მაგრამ თხას უშობელი რომ მიჰყვა, უშობელს კვიცი, კვიცს ძროხა, ძროხას კამეჩი... და ეს კამეჩი ჩვენი პატარა რაზანების კაბანი გახლდათ, მაშინ კი, ჰე-ჰეი, დიდი და პატარა ფეხზე დადგა და მონადირეებს წინ აცრემლებული რაზანები გაუძღვა... „მარეკლები“ ღვთის რისხვას ატრიალებდნენ ტყეში, ჯვარედინ ბილიკზე ჩასაფრებული მონადირეები კი იარაღმომარჯვებულნი ნადირის გამოჩენასლა უცდიდნენ. შებინდებისას თუ დილაბნელში აქა-იქ დაიქუხებდა ხოლმე ორლულიანი თოფი.

აბა, ახლა რომელი ჭკუათამყოფელი დატოვებდა საქონელს ველად. ბაჩა ქართაში შეამწყვდიეს სხვა მაკე კამეჩებთან ერთად. როგორც იქნა, ეღირსა დასილოსებული ჭყინტი სიმინდის საძლომო ულუფა.

ბაჩა ლობესთან იწვა. უკანა ფეხები თავისუფლად გაეჭიმა, მძიმედ სუნთქავდა და ლობის წნულიდან დაღონებული გაჰყურებდა გაძარცვულ უღრან ტყეს.

ამ ტყეში იყო, მიშვიკო რომ ჭყინტტარობიანი სიმინდის გორას უხვავებდა. იქნებ ახლაც იყოს იქ მწვანე ღეროები შესახრამუნებლად დაჭრილ-გამზადებული? იქნებ ასეთმა ფიქრმა გაუელვა გულში ჩვენს ბაჩას. ვინ იცის?

ასე იყო თუ ისე, ბაჩა წამოდგა, გაიზმორა, წელში გაიმართა, მეზობლებს უგუნებოდ გადახედა, ისევ ტყეს გაუსწორა თვალი, შემდეგ თითქოს გაგულისებულმა „ფფუუო“ ერთი შეუქშინა და თავისი ლაპლაპა რქა ისე გაჰკრა-გამოჰკრა ლობეს, თითქოს მოსისხლე მტერს ეკვეთაო. ლაწალუწითა და ერთი ამბით დაიმსხვრა ლობე, ფიჩხის ნატეხები ბოსლის კედლებს მიენარცხა.

ბოსელში დურგლები მუშაობდნენ, ზაქებს ბინას უმზადებდნენ. ბირდაბირების ხრიალსა და ნაჯახების კაკუნში ლობის ლაწალუწი ვერ გაიგონეს.

ბაჩამ ზანტად გადმოალაჯა ჩაღუნულ მესრებს შორის, შარახე გავიდა, წყაროსთან ტყისკენ მოუხვია, ფერდობზე ჩირგვენარში შეჰყო თავი და თვალსა და ხელს შუა გაუჩინარდა.

ყველაფერ ამას დანარჩენი ფურკამეჩები ხედავდნენ, მაგრამ ფეხი არავის მოუცვლია. ღირდა განა სადმე წასვლა? უკვე საღამო იყო. საცაა მთელი ჯოგი მინდვრებიდან დაბრუნდებოდა. ტყეში კი გვეშებულები მგლები დაშლივინებდნენ.

ბაჩამ ტყე მოიარა, თითქოს იქაურობა არ მოეწონა. ტყიდან გამოვიდა, საპირისპირო მხარეზე ლელის ნაპირამდე დაეშვა და დინებას ჩაჰყვა. ქვემოთ „ქოჩორა მსხლის“ დაცარიელებული ჭალა იწყებოდა სიმინდის გადაჭრილი ხმელი ღეროებით. აქ მრავალჯერ შეჭრილა და გალადებულა ჩვენი ბაჩა. ჭალას ჭაობი მოსდევს, ჭაობს ბნელი ტყე, გულჩახვეული და გაუვალი. ვინ მიერეკება ბაჩას მაინც-

დამაინც ამ შავი ტყისკენ? ნუთუ ბედისწერამ აიტანა ფერმის ფალ-
ვანი: იქ ყველაზე გულადი მონადირეებიც ვერ შებედავენ ღამის
მარტოდმარტო. ბაჩა კი ვისი იმედით მიბაჩუნებს იქით, თავისი წყვი-
ლი რქების ამარა!

ახმაურდა ფერმა. პირუტყვი მინდვრიდან დაბრუნდა. ფურები-
სა და ხბოების ბლავილი ერთმანეთში აირია. ატყდა ალიაქოთი.
მწველავებმა ვედროს დაავლეს ხელი, თივის ზვინებსა და სასილო-
სე ორმოებში ორთითები და ვარცლები ახმაურდნენ.

ამ ფაციფუცსა და ვაიუშველუბელში გვიან შენიშნეს გარღვე-
ული ღობე. მალე ფურკამეჩები შეამოწმეს, ბაჩა არსად იყო.

უკვე ბნელოდა, წუთის დაკარგვა არ შეიძლებოდა. ბაჩას დღე-
დღეზე ზაქი უნდა მოეგო. განა ამაღამ, როცა გარშემო მგლები და-
თარეშობენ, ფერმის თვალის ღვთის ანაბრად ტყეში დატოვება და-
საშვები იყო? ფერმაში მოხუცი დარაჯილა დარჩა. მწყემსებმა სანა-
ღირო თოფები მხარზე გადაიკიდეს და საძებრად წავიდნენ. მოედ-
ნენ ტყესა და მინდორს, შეიქმნა სტვენა და ძახილი, მაგრამ ბაჩა არ-
სად ჩანდა.

ფერმის მუშაკებს ახლოს მცხოვრები კოლმეურნეებიც შეუერთ-
დნენ, ზოგს ჭრაქი ეჭირა ხელში, ზოგს ფარანი. ერთი ხელისდადე-
ბა მიწაც არ დარჩენილა გაუჩხრეკავი „ქოჩორა მსხლის“ სამფლო-
ბელოში, მაგრამ ფურკამეჩს თითქოს მიწამ პირი უყო, მის ასავალ-
დასავალს ვერსად მიაგნეს.

— ბაჩა, ბა... ჩა, ბაჩა! პში...ე, პშიეე! — გაისმოდა ბევრგან,
მაგრამ პირუტყვი პასუხს არ იძლეოდა.

— ალბათ, ზაქი მოიგო, ზოგიერთი ფურკამეჩი ასეთ დროს ულ-
რან ტყეში გარბის. ბაჩაზე ხომ ლაპარაკი ზედმეტია, ის შიგნით უნ-
და შეგვემწყვდია, ბოსელში. ღობით რას გააჩერებდი? თქვა ყვილა-
ზე გამოცდილმა მწყემსმა მურზაყანმა.

— ჰოო, ამ ტყეში თუ შევიდა, ზაქს კი არა, საკუთარ თავსაც

შიგ დატოვებს მგლების საბურთაოდ უგუნური პირუტყვი, ჩვენ შეფურ პალატებს ვამზადებთ ზაქისთვის, ის კი უღრან ტყეში გარბობს, რომ შიგ ხახაში ჩაუვარდეს ნადირს! — წამოიძახა ღურგალმა გიღუმ.

მურზაყანის ნათქვამმა მწყემსები სულ ააფორიაქა. პატარა, თმახუჭუჭა, პუტკუნადრუნჩებიანი ზაქი მგლის კერძად არავის ემეტებოდა. უკან დაბრუნებაზე ფიქრი ზედმეტი იყო. თოფებს ზედიზედ აქუხებდნენ, სიმინდის ხმელი ღეროების ბრიალა კოცონებს ანთებდნენ, უსტვენდნენ, შორიშორ ერთმანეთს გასძახებდნენ, რომ სათარეშოდ გამოსული ნადირი დაეფრთხოთ და როგორმე დილაზე დრო გაეტანათ.

უკვე შუალამე დიდი ხნის გადასული იყო, მურზაყანს პატარა მწყემსი მიშიკო, მოაგონდა:

— ეი, ბიჭებო, ეს აქამდე როგორ ვერ მოვიფიქრეთ? როგორც კი ბაჩა მიშიკოს ხმას გაიგონებს, უსათუოდ დაიზმუვლებს, სადაც არ უნდა იყოს, ხმას გასცემს. ეს უეჭველია!..

— მართლაც ასეა!

— მართლაც!

პატარა მწყემსი შუა სოფელში ცხოვრობდა, ღურგალი გიღუ აფრინეს იჩითკენ. მიშიკოს უკვე გაეგო ბაჩას გაქცევის ამბავი, მეზობელ ტოლსწორებთან ერთად მზად იყო საძებრად, მაგრამ უფროსები არ უშვებდნენ, ღამით ბავშვებს ტყეში რა ესაქმებათო. მიშიკო გათენებას ელოდა მოუთმენლად. ის იყო ალიონმა პირველი ცისფერი მტრედები ცაში ააფრინა, გიღუ ალაგეს შოადგა.

ყრიაძულთ წამოვიდნენ პიონერები, მიშიკომ კი ეზოდან გადმოსვლისთანავე ძახილი მორთო.

— ბაჩა, ბა... ჩა, ბა... აა.. ჩა! — თითქოს ფურკამეჩი სადმე იქვე ახლომახლოს ეგულებოდა.

ღელესთან მურზაყანის ჯგუფს შეხვდნენ, მათ ფალასკები თითქმის სულ დაეცალათ. დამწვარი თოფისწამლის მწვავე სუნე ეცა მიშიკოს.

მზემ პირველი სხივები სტყორცნა ჩაბნელებულ ტყეს. შორიდან სროლის ხმა მოისმა. „შვინდის ტყიდან“ ისროდნენ. მურზაყანმა თოფში პრიალა ვაზნა ჩადო და სასხლეტს გამოსწია. თოფმა დაიქუხა, ლულიდან ბოლი და ცეცხლი ამოაფრქვია. მურზაყანმა ვაზნა გამოცვალა.

— აბა, ჭინკა-ბიჭო, წინ გაგვიძეხ, ახლავე როგორმე უნდა მივაკვლიოთ შენს ფურკამეჩს, თორემ ცუდადაა საქმე, მგლები შეჭამენ. მხოლოდ ახლა გაიხსენე, გასულ ზაფხულს ბაჩას რომ აძოვებდი, უფრო ხშირად რომელ ტყეში შეგყავდა ხოლმე? თვითონ ბაჩას სად უყვარდა ხეტიალი? თუ იყო შემთხვევა, გაგეპარა და სადმე ტყეში იპოვე? აბა, გაიხსენე! — მიშიკო ფიქრს მიეცა:

— არა, ძია, მე ყველგან დამყავდა, ყველგან ვაძოვებდი, თუმცა, მოიცა, ერთ-ორჯერ, იქ, „შვინდის ტყეში“ სიმინდი ამოვუტანე და სხვებისგან მოშორებით დავუყარე, რომ მშვიდად შეეჭამა.

— ჰო, აბა, საათბეი, ჩქარა წავიდეთ!..

ველი გადაჭრეს, მოზრდილი დეღე გატოპეს და აღმართს შეუყვანენ. ის აღმართიც რომ ამოათავეს, „შვინდის ტყეც“ ხელისგულივით გამოჩნდა. იმ თვალმიუწვდენელ ტევრში შორიდან რა უნდა დაენახათ.

— ბაჩა, ბაჩაა! — გასძახა მიშიკომ, მაგრამ არსაიდან ბაიბური არ ისმოდა. მურზაყანმა ისევ დააქუხა თავისი სანადირო თოფი. პასუხი სადღაც შორს, შორს გაისმა და კიდით-კიდემდე რამდენჯერმე განმეორდა.

— წავიდეთ! — თოფი ჰაერში შეიქნია მურზაყანმა და შიგ ახალი ვაზნა ჩადო.

ტევრიდან დიდი ხეობა იწყებოდა, ბზის ბუჩქებით, იელითა და წყავით შეკრული. ამ ხეობაში საოცრება ელოდა ფურკამეჩის მადებართ. როგორც კი ფერდობზე დაბლა დაეშვინენ, ხრამის მეორე ნაპირზე მათ დიდი რუხი მგელი ნახეს. ის მალლა მიიწევდა წინა თათებით, ხოლო უკანას მიწაზე ძლივს მიათრევდა. „თოიტ“! — ერთი შესძახა მურზაყანმა, თოფი გამართა და დაუმიზნა.

ხეობაში ყურისწამლებად დაიქუხა, ჩახვეული ხმა ისე დაირბინა თითქოს სადმე გასაქცევს ეძებდა და ვერ პოულობდა. ნადირი შედგა, გაიჭიმა, ცერებზე შეიძარტა და კოტრიალით წამოვიდა უკან; იგორა, იგორა და გადაზნექილ ბერძუხასთან თავდაყირა ჩაეკიდა უფსკრულში.

— ეგდოს იქ, სად წაგვივა! — მშვიდად თქვა მურზაყანმა, — ალბათ ჩვენებმა დასჭრეს. ჯერ ბაჩა მოვძებნოთ, ეს მერე გავატყაოთ!..

უფრო დიდი ინტერესით გასწიეს წინ. ხეობა მალე გაიარეს: — ბაჩა, ბა... ა... ჩა! — უერთდებოდა მიწიკოს ხმა მდინარის ღრიალს.

ხეობის გასასვლელთან, კიუხში, წყლიდან ოცი-ოცდახუთი ნაბიჯის მოშორებით თავგატეხილი მგელი ეგდო და სულს დაფავდა. ჭანგებით მიწას ფოცხავდა, ყმუოდა, უანგარიშოდ იქნევდა ტორებს: შორიახლოდან მურზაყანმა მასაც დაახალა სამგლედ დატენილი

● თოფი.
ყველას გაუკვირდა. ციდან ჩამოვარდნილს ჰგავდა ეს ტყუირობას უნდა გაეტეხა თავი მისთვის?

— ბიჭებს ხაფანგები აქვთ ტყეში დაგებული, ალბათ, გაება. შემდეგ აიწყვიტა და უთავბოლოდ წამობორიალდა, ცოდვამ აქ უწია... — თქვა გამოცდილმა მურზაყანმა.

— ნამდვილად ასე იქნება! — დაეთანხმნენ პიონერები.

— ვაითუ ბაჩამ ამ ხეობაში შემოჰყო თავი, მგლების ხროვას პირდაპირ პირში ჩაუვარდებოდა! — გულიც თან ამოაყოლა, ისე ამოიხვნეშა მიწიკომ.

უფრო მეტად შეფოცებულნი გაუდგნენ გზას, წინ ახალი საოცრება ელოდათ. ეკლით დაბურულ ბუჩქში მუცელგამოფატრული მგელი ეგდო, კბილებით დაეხრა, გადაეტეხა, ძირიანად მოეთხარა ძვალმაგარი ბზა. ბალახი სისხლით მოესვარა, ტალახი აეზილა და ასე კბილებდახრქენილს სული ამოხდომოდა. მურზაყანს თოფის გასროლაც არ დასჭირვებია.

— მოიცა, ბიჭებო, აქ რალაც ჯადოქრობაა, ამ მგელს მაინც რა-

ლა მოუვიდა?! — გაოცდა მურზაყანი. — აჰ, შესაძლოა, საქმე სულ სხვანაირად იყოს, დამაცადეთ... — ყურადღებით მიმოიხედა გამოცდილმა მურზაყანმა ტყეში.

— რა შეიძლება იყოს, ძია მურზაყანი! — ერთხმად შესძახეს შეშინებულმა პიონერებმა...

— გამიგონია, ფურკამეჩს შეუძლია მგელსაც შეებრძოლოს და შავი დღე დაწიოს...

— ბაჩა, ბა... ჩაა, ვაიმე, ბაა... ჩა! — რაც ხმა ჰქონდა, შესძახა ამის გამგონე მიშიკომ. მერე ხმა გაკმინდა და ყური მიუვლო, შემდეგ ანგარიშმიუცემლად კვლავ ძახილი მორთო, თითქოს მის ბაჩას მგლების ხროვა მისეოდეს და პატარა მიშიკოს ამ ძახილით უნდა განსაცდელს ააცდინოსო.

და თქვენ რა გგონიათ? ბაჩამ მართლაც გაიგონა პატარა მწყემსის ხმა!

— ო... ა... ყ! — მოისმა შორიდან, ძალიან შორიდან. ეს იყო რაღაცნაირი გაკაყებუი, შეუდრეკელი ხმა ჭირში მყოფი პირუტყვისა, რომელიც შველას ითხოვდა.

მწყემსები სირბილით შეცვივდნენ ტყეში, ერთ წუთს გადალახეს ქოჩორა მალლობი და ტაფობზე დაეშვნენ. მუხის ქვეშ თავაწეული, საბრძოლოდ შემართული, სულ მთლად დაძაგრული ბაჩა ცეცხლოვანი თვლებით შეჰყურებდა საშველად მოსულთ, რქები და თავკისერი სისხლში ჰქონდა ამოთხიბნილი, ქედზეც და წვივებზეც სისხლი სდიოდა. ჩანს, არც ისე იოლი იყო სამ მგელთან სამკვდრო-სასიცოცხლო ბრძოლა.

— ბაჩა, ბა.. ა..ჩა! — შესძახა მიშიკომ და სწრაფად გაიქცა, რომ კისერზე ჩამოჰკიდებოდა, მაგრამ მურზაყანმა ხელი სტაცა.

— შოიცა! პირუტყვი გამოერკვეს, დარწმუნდეს, რომ მოკეთებები ვართ. ხომ ხედავ, როგორაა შემკრთალი, საშიშია!

— ბაჩა, ბაჩა! — დაუძახეს პიონერებმა.

— ბაჩა, პა, შე ყაჩაღო! — მოეფერა მურზაყანი.

— ო...ა...ა...ყ! — მშვიდად დააბარტყუნა ყურები ფურკამეჩმა.

— ზაქი სადღაა, ზაქი? — წამოიძახა მიშიკომ, — მგლებმა არ შეუჭამეს?

— ვის დაანებებდა, იქ ეყოლება ჩამალული, თუ ზაქი არა, აქ რას გაუჩერდებოდა? — მშვიდად თქვა მურზაყანმა.

ფურკამეჩს რომ მიუახლოვდნენ, ბუჩქის ძირას, თმახუჭუჭა შავი ზაქი დაინახეს, უვნებლად იწვა. უწყინარი პირუტყვი ცნობისმოყვარედ აცეცებდა ნახშირივით შავ თვალებს. ჯერ თავი შორს დაიჭირა, მაგრამ მალე დარწმუნდა, რომ სათაკილო აქ არაფერი იყო და უყოყმანოდ მიენდო გარს შემოხვეულ პიონერებს.

მიშიკო ბაჩას მიუბრუნდა, ჭრილობები მოუსინჯა, საშიში არაფერი იყო. მაშინ კისერზე მოუფხანა, ფურკამეჩმა უძინარი თვალე-ბი წუთით მილულა, თავი წინ გამოსწია და წაგრძელებული ზმუი-ლი აღმოხდა, რაც უფრო მძიმე საჩივარსა ჰგავდა: — ო... ა...-აჰ!..

ფერმაში უამრავი ხალხი ირეოდა, კანტორაში მოკლული მგლის ტყავი ეგდო. ჯოგის ბამბურა ძაღლები გაალმასებული კბილებით იწვედნენ ნადირის ქურქისაკენ და მაშინვე ყმუილსა და გაანჩხლებულ ყეფას ტეხდნენ.

ბაჩას გმირობის ამბავი მთელ სოფელს მოედო. საოცრების სა-ნახავად შორეული კუთხეებიდანაც მოვიდნენ. რაზანი ზიზლით შეჰყურებდა მგლის დაგლეჯილ ტყავს. ფურკამეჩ გაბანის შემკმელ მგლებს ბაჩამ საკადრისი მიუზღო.

ერთი საკითხი მაინც გაურკვეველი რჩებოდა, რატომ გაიქცა ტყეში ბაჩა? რამ აიძულა მგლების ხროვაში ამოეყო თავი, როცა შე-ეძლო მშვიდად წოლილიყო ფერმაში. ამაზე ბევრი სხვადასხვა აზრი გამოითქვა. ზოგი ამტკიცებდა, გაზულუქებულმა საქონელმა ასე იცისო, ზოგიც ამბობდა, თვითნება ბაჩას უცებ აღბათ რაღაც ხუმ-ტურმა მოუარაო, მურზაყანმა კი თქვა:

— მიაჩვიეს ბავშვებმა ტყეში სიმინდის ყლაპვას და აღბათ ახ-ლაც თავისი ამინდი ეგონაო.

ეს აზრი პიონერებს ჭკუაში დაუჯდათ, მათ ხომ საქმის ვითარება უკეთესად იცოდნენ.

— მომავალ წლიდან ყოველ პირუტყვს თავსაყრელად ექნება კყინტი სიმინდის სილოსი. ვნახავ, ტყიდან აქეთ, ფერმაში მორბოდნენ. აი, გადავხნავთ ზღვის სანაპიროზე ნოყიერ ყამირს, ჩირგვნარს ამოვძირკვავთ, დავამუშავებთ, უხვ მოსავალს მოვიყვანთ. მარცვლადაც გვეყოფა და პირუტყვის საკვებადაც, — თქვა კოლმეურნეობის თავმჯდომარემ ბილამ.

პიონერებმა ერთმანეთს გადახედეს.

— ძია ბიდა, ჩვენთვის ცალკე გამოჰყავით ნაკვეთი. მოვუვლით, მოვთონხნით, კარგ მოსავალს მოვიყვანთ!.. — შესძახა მიშიკომ.

— ყოჩაღ, ბიჭებო, თქვენ ყველგან გვეხმარებით ხოლმე. მადლობელი ვარ! ეგეც იქნება, მოგცემთ ნაკვეთს.

მთელი ამ საუბრის დროს ბაჩა მადიანად ახრამუნებდა სიმინდს. კეთილი თვალებით შეჰყურებდა ნაცნობ ბიჭუნებსა და თავის ხუჭუჭთმიან ზაქს. წამბლაუწუმ გაისმოდა რაღაცნაირად საამო, თბილი, გულში ჩამწვდომი: ო-ა-აყ, ო-ა-ა-ყ! ყველა ამჩნევდა, ბაჩას ხმა იმ ერთ დღეში სულ შეცვლოდა. მიშიკომ კი ფურკამეჩის გულისთქმის ამოკითხვაც შეძლო და იმ რბილი „ო...ა...ყის“ თარგმნაც. აღამიანთა ენაზე ის ნიშნავდა: „რა ბედნიერი ვარ, რომ თქვენს შორის ვიმყოფები!“

კონსტანტინე ლომიძე	
შაშვი (თარგმნა შ. აკობიძემ)	5
მამლაყინწა (თარგმნა შ. აკობიძემ)	9
კოსტა გირჩხელია	
ნამარი (თარგმნა ვ. გვეტაძემ)	13
ზამილ აშუსბა	
თოფი და ბიჭი (თარგმნა მ. გვასალიძემ)	29
ნური ბარათიანი	
კიბარი (თარგმნა მ. ასათიანმა)	39
გუშა პაპასჭირი	
წყალდიდობა (თარგმნა მ. ასათიანმა)	49
შალვა შვიშბა	
ფურკამეჩი ბაჩა (თარგმნა მ. გვასალიძემ)	57

МАЛЬЧИК И РУЖЬЕ. сборник абхазских детских произведений. (на грузинском языке), Детиздат Грузинской ССР «Накадули», Тбилиси, 1969

შეცდომის სასკოლო ასაკის ბავშვთათვის

რედაქტორი ე. კუბლაშვილი, მხატვარი მ. ოსიტაშვილი, მხატვ. რედაქტორი ჭ. ყავლაშვილი, ტექრედაქტორი ლ. ქვარცხავა, კორექტორი დ. კალანდარიშვილი ხელმოწერილია დასაბეჭდად 20/VII-69 წ., ქალაქის ზომა 70×90¹/₁₆, ნაბეჭდი თაბახი 5,25, სააღრიცხვო-სავაჭრომცემლო თაბახი 3 ტირაჟი 5.000 შეკვ. № 4401
ფასი 22 კაპ.

გამომცემლობა „ნაკადული“, მარჯანიშვილის ქ. № 5
Изд. «Накадули», ул. Марджанишвили № 5

საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭოს ბეჭდვითი სიტყვის სახელმწიფო კომიტეტის მთავარპოლიგრაფმრეველობის სტამბა № 2 „ნაკადული“, ფურცელაძის ქ., 5
Типография № 2, «Накадули», Главполиграфпрома Государственного Комитета Совета Министров Грузинской ССР по печати, Тбилиси, Пурцеладзе, 5

862/834

САНКТ-ПЕТЕРБУРГСКИЙ
УНИВЕРСИТЕТ

